

Juridiska institutionen
Handelshögskolan
vid Göteborgs universitet

Tillämpade studier
20 poäng, HT 2002

Barnpornografi – Yttrandefrihet
En belysning av innehavskriminaliseringen av barnpornografi

Emilie Strömberg

Handledare:
Gösta Westerlund

INNEHÅLLSFÖRTECKNING

FÖRKORTNINGAR	4
1. INLEDNING	5
1.1 Syfte	7
1.2 Problemformulering och avgränsningar	7
1.3 Metod	9
2. ALLMÄNT OM BARNPORNOGRAFI	10
2.1 Barnpornografins utveckling	10
2.2 Gärningsmännen och barnen	11
2.2.1 Hur inleds övergreppen?	13
2.2.2 Att ta sig ur	13
2.2.3 Skador efter sexuella övergrepp	14
3. DEN GAMLA LAGSTIFTNINGEN	15
3.1 Historik	15
3.2 Utvecklingen under 70-talet	16
4. VIKTIGA PRINCIPER I GRUNDLAGARNA	19
4.1 Censurförbudet	19
4.2 Principen om ensamansvar	20
4.3 Grundlagarnas krav på utgivning	20
4.4 Rätten att inneha informationsbärare	20
4.5 Konfiskering och förverkande	20
5. ATT ÄNDRA GRUNDLAGEN	21
6. DEN NYA LAGSTIFTNINGEN	22
6.1 Barnpornografiutredningens förslag	22
6.2 Regeringens förslag	24
6.2.1 Regeringens lagtekniska förslag	25
6.2.2 Vilka bilder omfattas?	26
6.2.3 Införande av särskild åldersgräns	26
6.2.4 Försvarlighetsrekvisitet	27
6.3 Hur lyder den nya lagtexten?	29
7. DE FAKTISKA FÖRUTSÄTTNINGARNA FÖR INNEHAV	30
7.1 Uppsåt avseende innehav	31
8. PÅFÖLJD FÖR BARNPORNOGRAFIBROTT	32
8.1 Straffskalan för innehavsbrott	33
9. BARNPORNOGRAFIBROTTETS SAMBAND MED ANNAN LAGSTIFTNING	34
9.1 Brottsbalkens 6 kapitel	34
9.2 Olaga våldsskildring	37
9.3 Förverkande av barnpornografi	38

10.	BESTÄMMELSER OM BARNPORNOGRAFI I VISSA ANDRA LÄNDER	39
11.	MEDIADEBATTEN	41
12.	AKTUELLA MÅL OM BARNPORNOGRAFIBROTT	45
12.1	Högsta Domstolen	45
12.2	Svea Hovrätt	47
12.3	Vänersborgs Tingsrätt	48
12.4	Borås Tingsrätt	49
12.5	Alingsås Tingsrätt	49
13.	SLUTSATS OCH AVSLUTNING	50
	KÄLLFÖRTECKNING	54

FÖRKORTNINGAR

A. bet.	anfört betänkande
A. prop.	anförd proposition
BrB	brottsbalken
Ds	betänkande i departementsserien
ff	följande sidor
GP	Göteborgs-Posten
HD	Högsta Domstolen
JFT	Juridisk Förvaltningsrättslig Tidning
JT	Juridisk Tidskrift
kap.	kapitel
NJA	Nytt juridiskt arkiv
Prop.	proposition
RF	Regeringsformen
RH	Rättsfall från hovrätterna
rskr	riksdagsskrivelse
SOU	Statens Offentliga Utredningar
TF	Tryckfrihetsförordningen
YGL	Yttrandefrihetsgrundlagen

1. INLEDNING

Barnpornografi är ett fruktansvärt brott som kränker barn i flera bemärkelser. Först det sexuella övergreppet, som blir än värre då det filmas eller dokumenteras på annat sätt, och sedan den fortsatta kränkning det innebär att filmen återanvänds gång på gång.

Flera viktiga händelser under 1990 talet väckte stor uppmärksamhet i media och, kan man säga, lärde svenska folket vad barnpornografi egentligen är. Sommaren 1992 avslöjades den s.k. Huddingehärvan. Denna härva avslöjade en pedofil brottslighet som tidigare i stort sett varit okänd för allmänheten. Det hela började med att polisen fick ett tips via Interpol om att en tysk pedofil köpt barnpornografi från två svenska boxadresser. När härvan började nystas upp visade det sig att två svenska män, födda –28 och –54, under lång tid sålt barnpornografi på postorder. I männens bostäder hittades sammanlagt 160 videofilmer och smalfilmer. Där fanns också dyrbar utrustning för kopiering och redigering av videoband. Polisen hittade också beställningslistor och räkenskaper samt adresser till 80 svenska och 15 utländska förmodade kunder. Verksamheten gick ut på att männen skraddarsydde filmer utifrån kundens önskemål. Filmerna kostade mellan 700 och 1 000 kronor styck, och männen tjänade en hel del pengar på verksamheten.

Männen hade båda haft mycket kontakter med barn. Den äldre av dem hade varit anställd av kommunen som kontaktperson för att avlasta barnfamiljer med problem, och den yngre hade arbetat som idrotts- och ungdomsledare. Den yngre blev under utredningens gång dömd till fyra års fängelse för sexuella övergrepp på barn, då man lyckades avslöja att han själv medverkade i en film. För handeln med barnpornografi dömdes de båda till fyra respektive sex månaders fängelse. Ytterligare två män dömdes, en till två års fängelse för att på en video ha utnyttjat en 12-årig pojke och en till 6 000 kronor i böter för barnpornografibrott.

Efter avslöjandena i Huddinge förlängde regeringen maxstraffet för barnpornografibrott från sex månaders fängelse till två års fängelse. Lagen gällde dock fortfarande bara produktion och spridning, ej inköp och innehav.¹

¹ Hagner, Christina, Rätten att kränka ett barn. Om att utnyttjas i barnpornografi s. 40-52

Nästa omtalade händelse var den märkliga historia som utspelades i Stockholms tingsrätt i samband med rättegången mot de båda huvudmännen i Huddingehärvan. När männen skulle ställas inför rätta blev det plötsligt allmänt känt att bevismaterialet i målet, d.v.s. barnpornografin, var allmän handling. Allmänna handlingar har enligt svensk grundlag alla rätt att ta del av, om inte särskilda skäl talar emot. Dessa särskilda skäl finns angivna i Sekretesslagen. Stockholms tingsrätt började snart få in ansökningar från folk som ville få ut kopior på filmerna. Först från journalister och nyhetsredaktioner, men sedan även från pedofiler. Tingsrätten avslag ansökningarna, men frågan överklagades till Svea hovrätt. Hovrätten ansåg att det inte fanns något stöd i Sekretesslagen för att inte lämna ut filmerna och tingsrätten tvingades rätta sig efter det. Till slut var det så många som begärt att få se filmerna att tingsrätten var tvungen att organisera en offentlig visning i säkerhetsalen.

Händelserna i tingsrätten gavs stor uppmärksamhet i media och kraven på att politikerna skulle göra något växte. Historien slutade med att regeringen snabbbändrade sekretesslagstiftningen så att tingsrätten slapp lämna ut materialet. När innehav av barnpornografi nu har förbjudits behövs inte längre någon utvidgad sekretess för att hindra att rättsväsendet tvingas lämna ut kopior på bilder och filmer.

I december 1993 var det dags för nästa stora härva att börja komma upp i dagen. Det var egentligen en ren slump att barnpornografihärvan i Norrköping avslöjades. Rikskriminalens postkontrollenhet öppnade i december -93 en postförsändelse från Danmark som misstänktes innehålla knark, men istället hittade man i den en bunt svartvita barnpornografiska bilder. Polisen slog till mot mottagaren, en 25-årig Norrköpingsbo, och hittade hos honom 200 videofilmer samt adresser till 15 kunder runt om i Sverige. Polisen gjorde husrannsakan på 12 olika platser i landet vilket resulterade i ett beslag av 1 200 videofilmer samt att 13 personer delgavs misstanke om barnpornografibrott.

Polisen lyckades under utredningens gång identifiera åtta barn och tre förövare. I samtliga fall kände barnen gärningsmännen och i flera fall var de släktingar. En 43-årig man dömdes i Eksjö tingsrätt till tre års fängelse för att ha utnyttjat två flickor, tre och tio år gamla. Göta Hovrätt sänkte dock straffet till ett och ett halvt år. Målet prövades även i Högsta Domstolen men hovrättens dom stod fast. De andra två förövarna, en 46-årig man och hans 45-åriga före detta sambo, ställdes inför rätta i Stockholms tingsrätt där mannen tidigare hade tjänstgjort som nämndeman. Mannen var far till två av de utsatta barnen, födda -76 och -79. Ett tredje

barn var en jämnårig kamrat. Mannen hade tagit bilder på och filmat sina egna övergrepp som ägde rum i slutet på 80-talet. Mannen dömdes till sluten psykiatrisk vård för övergreppen på de tre barnen. Kvinnan dömdes till skyddstillsyn och skyldighet att gå i psykiatrisk behandling för att hon vid två tillfällen haft sexuellt umgänge med mannens då 10-åriga son.²

Parallellt med dessa händelser började det politiska maskineriet att rulla för att en ny lagstiftning så småningom skulle komma till stånd. Då en innehavskriminalisering skulle komma att kräva att grundlagarna ändrades var lagstiftningsarbetet långt ifrån okomplicerat. Sedan den 1 januari 1999 är dock all befattningsmed barnpornografi, även innehav, kriminaliserat i Sverige. Det innebär att det har skett en avsevärd utvidgning av vad som tidigare utgjorde barnpornografibrott. Tidigare föll endast uppsåtlig spridning och framställning av barnpornografi med syfte att sprida den under straffbestämmelsen. Samtidigt som straffbestämmelsen om barnpornografibrott (16 kap 10 a § brottsbalken) utvidgades flyttades barnpornografibrottet helt ut ur tryckfrihetsförordningens (TF) och yttrandefrihetsgrundlagens (YGL) tillämpningsområde.

1.1 Syfte

Syftet med uppsatsen har varit att belysa lagändringen och de tankar hos lagstiftaren som låg till grund för förändringarna, med betoning på införandet av ett förbud mot innehav av barnpornografi. Syftet har också varit att belysa lagstiftarens val att lyfta ut barnpornografibrottet ut TF och YGL genom att beskriva den diskussion om detta ingrepp i tryckfriheten som föregick lagändringen.

1.2 Problemformulering och avgränsningar

1980 blev det straffbart att sprida barnpornografi och även att framställa barnpornografi om man hade uppsåt att sprida den. För att kriminaliseringen även skulle omfatta fall där gärningen begicks genom skrift som omfattades av TF, d.v.s. tryckt skrift, infördes även en bestämmelse om barnpornografi i TF:s brottskatalog och senare även i YGL när den lagen trädde i kraft.

² Svedin, Carl Göran/Back, Kristina, Barn som inte berättar. Om att utnyttjas i barnpornografi s. 24

Numera är barnpornografibrottet utlyft ur både TF och YGL och jag vill med denna uppsats belysa vad som låg bakom denna förändring av lagstiftningen. Vilka intressen var det som lagstiftaren ville skydda med den nya lagen? Ville man skydda barnen, tryckfriheten eller kanske både och? Varför valde man den lagtekniska lösning som man gjorde? Vilken effekt förväntade man sig att innehavskriminaliseringen skulle ha? Jag tittar också närmare på införandet av en särskild åldersgräns för vad som avses med barn. Vilka motiv låg bakom gränsens införande och dess utformning?

När barnpornografi framställs begås många gånger även andra brott, framför allt sexuella övergrepp. På grund av denna uppsats omfattning har jag inte möjlighet att noga gå igenom sexualbrotten i 6 kap. brottsbalken. Jag gör dock en kort genomgång av de sexualbrott som många gånger sker när barnpornografi framställs, samt gör en beskrivning av hur bestämmelserna i 6 kap. brottsbalken samspelar med barnpornografibrottet. Barnpornografiska filmer innehåller ibland skildringar som även är straffbara som olaga våldsskildring. Hur dessa fall skall behandlas redogör jag också för.

Media är alltid en viktig byggkloss i opinionsbildning, och i just den här frågan har medias bevakning spelat stor roll för att göra både allmänheten och politiker uppmärksamma på problemet. Media följde också uppmärksamt lagstiftningsarbetet och debatten gick periodvis varm kring vad som borde eller inte borde göras. Jag har därför valt att ta med ett avsnitt som belyser en del av de åsikter och synpunkter som framförts i media. Urvalet av material var mycket stort varför jag valt att bara belysa de största frågorna som varit mest omdiskuterade.

Som en jämförelse tar jag kort upp några andra länders lagstiftning på området vad gäller innehav av barnpornografi, samt om de har någon åldersgräns för vad som anses med barn.

Min första intention var att genom att titta på rättsfall som kommit sedan förändringen av lagstiftningen trädde i kraft undersöka om innehavsförbudet varit till stor nytta. Har det ofta varit så att brottet varit just innehav, eller har det oftare varit en kombination av innehav och någon annan del av brottet, t. ex. spridning? Denna undersökning visade sig dock vara omöjlig för mig att genomföra. En sökning på rättsbanken gav endast två intressanta träffar, en hovrättsdom och en dom från Högsta Domstolen. Det finns med andra ord nästan inga publicerade domar att ta del av. Att leta efter domar på Hovrätten för Västra Sverige och på tingsrätter runt om visade sig också mycket svårt då ingen av dem har något datoriserat

söksystem där man kan söka på brottstyp. Att bläddra igenom alla domböcker är tyvärr alltför tidsödande för en uppsats av denna omfattning. Vid telefonsamtal med Hovrätten för Västra Sverige, Göteborgs Tingsrätt, Mölndals Tingsrätt, Borås Tingsrätt, Alingsås Tingsrätt och Varbergs Tingsrätt fick jag dock fram några tips om aktuella mål. För att belysa hur ett barnpornografi mål kan se ut har jag därför valt att redogöra för de fall jag fick fram genom sökningen på rättsbanken och i mina kontakter med domstolar. Poängteras måste dock att fallen inte utgör ett representativt urval, men jag anser ändå att de utgör en intressant illustration.

1.3 Metod

För att på ett bra sätt kunna belysa lagändringen tar jag först upp den gamla lagstiftningen och vad det var som föregick den i form av opinionsbildning och lagstiftningsarbete. Jag går sedan igenom det lagstiftningsarbete som ledde fram till den nya lagen. För att finna och förstå lagstiftarens bakomliggande tankar, både gällande den gamla och den nya lagen, har jag använt mig av lagens förarbeten i form av SOU, propositioner och betänkanden. Vidare har jag använt mig av artiklar från massmedia samt övrig litteratur.

Vad gäller debatten i massmedia fann jag de artiklar jag använt genom att göra en sökning på ArtikelSök. De sökord jag använde var barnpornografi, barnpornografi och yttrandefrihet samt barnpornografi och innehav. Sökningen gav över 200 träffar. Jag gjorde mitt urval främst utifrån vilka frågor som var mest omtalade. Jag försökte också hitta artiklar där en konkret åsikt framfördes och som inte bara innehöll allmänna funderingar. Då kvällspressens artiklar ibland verkade mer inriktade på sensation än fakta har jag främst valt att använda mig av dagspressen.

För att ge läsaren en uppfattning av vad barnpornografi är inleder jag uppsatsen med ett avsnitt om pornografins utveckling och ett avsnitt om gärningsmännen och barnen.

2. ALLMÄNT OM BARNPORNOGRAFI

2.1 Barnpornografins utveckling

Genom historien har synen på sexualitet växlat under olika tidsperioder och i olika kulturer. Sex mellan vuxna och barn har i en del kulturer ansetts både naturligt och önskvärt. I antikens Grekland var det t.ex. helt acceptabelt med sex mellan pojkar och vuxna män.³ Det är också olika från kultur till kultur hur man definierar barn. I nästan alla samhällen är en femåring ett barn, men att en femtonåring också är ett barn är inte självklart överallt.⁴

För oss nu på 2000 talet är tanken på att vuxna utnyttjar barn sexuellt oerhört upprörande. Man behöver dock bara gå tillbaka till 1960 och 70-talet för att se en annan attityd. På 60-talet förespråkades ibland sex över generationsgränserna helt öppet. Det fanns till och med dem som menade att sexualitet mellan barn och föräldrar skulle uppmuntras.⁵ Tidsandan återspeglas också i den år 1972 tillsatta sexualbrottsutredningens betänkande. Utredningen föreslog en generell sänkning av alla straff för sexualbrott och att incest skulle avkriminaliseras. Utredningen kritiserades dock starkt från många håll, framför allt från den då allt starkare kvinnorörelsen, och utredningen underkändes i sin helhet. Den nya utredning som tillsattes, och vars förslag sedermera lades till grund för den lagstiftning som gällde fram till 1999, föreslog istället skärpta straff för sexualbrott.⁶

Pornografi i sig har funnits långt tillbaka i tiden i olika former, men det var först i och med fotokonstens tillkomst för drygt 150 år sedan som pornografi började massproduceras och spridas. Före 1970-talet förekom mycket sällan barn i pornografin men en marknad växte så småningom fram som en följd av att pornografin avkriminaliserades 1971. Man började använda vuxna med flickaktigt utseende för att så småningom börja använda barn. Barnpornografi producerades och såldes i butiker och över postorder.⁷ Barnpornografins uppsving på 70-talet berodde inte bara på den förändrade lagstiftningen, utan även på att folk hade börjat få råd att köpa en egen filmprojektor och att det därmed fanns en marknad för

³ Hagner, Christina, Rätten att kränka ett barn. Om barnpornografi och yttrandefrihet, s. 31

⁴ Jenkins, Philip, Child pornography on the Internet, s. 26

⁵ Mellberg, Nea, Sexuella övergrepp mot barn ur ett feministiskt sociologiskt perspektiv, s. 208 i Makt och kön: 13 bidrag till feministisk kunskap

⁶ Hagner, s. 31

⁷ Svedin/Back, s. 10

smalfilmer. Kameror och annan utrustning hade också blivit billigare, vilket gjorde att fler hade möjlighet att producera filmer.

Efter att en stark opinion mot barnpornografi vuxit fram förbjöds produktion och distribution av barnpornografi 1980, vilket gjorde att handeln gick under jorden. Trots förbudet fortsatte dock Skandinavien att vara en stor internationell leverantör av barnpornografi under 80-talet. En orsak till att barnpornografihandeln fortsatte under 80-talet var att den billiga videotekniken nu blev allt vanligare. Det blev enkelt och billigt att framställa och kopiera filmerna i hemlighet. Det blev också vanligt med billiga sexresor till de sydostasiatiska länderna, där de ditresta pedofilerna filmade sina egna övergrepp på barn.⁸

Som framkommit av redovisningen ovan har barnpornografibranschen hela tiden anpassat sig till den tekniska utvecklingen. Följaktligen blev det under 1990-talet allt vanligare med barnpornografi via datorn, framför allt via Internet.

2.2 Gärningsmännen och barnen

En pedofil är en person som är känslomässigt och sexuellt attraherad till barn. Det är en ytterst ovanlig läggning. Det rör sig troligtvis om mindre än 1 procent av hela befolkningen. Alla personer med denna läggning genomför inte heller sina avvikande sexuella önskningar aktivt.⁹ Det är svårt att säga varför någon blir pedofil, det förekommer olika uppgifter i litteraturen. En vanlig föreställning om orsakerna till varför vuxna förgriper sig på barn är att förövarna själva varit offer för sexuella övergrepp som barn. Studier visar också att andelen förövare som utsatts för övergrepp är hög, men det är långt ifrån alla som varit utsatta. Många av de förövare som kommer i terapi kan dock berätta om svåra barndomar med sexuella övergrepp, misshandel eller andra kränkningar som de aldrig fått hjälp att bearbeta. Många har saknat vänner och varit utan ett socialt nätverk.¹⁰ Av alla barn som utsatts är det bara en liten del som själva blir förövare. De barn och ungdomar som utsatts men inte själva blivit förövare har som regel haft ett starkt socialt skyddsnät som givit dem den hjälp och det stöd de behövt för att

⁸ Hagner, s.33ff

⁹ Martens, Peter L. Pedofili, barnpornografi och sexuella övergrepp mot barn s. 11

¹⁰ Hagner s. 26

klara den traumatiska upplevelsen. De har också ofta en stark självkänsla, är positiva, framåtblickande och målmedvetna.¹¹

Alla övergrepp mot barn begås dock inte av pedofiler. En svensk undersökning visar att endast en tredjedel av alla sexuella övergrepp mot barn begås av personer som uppfyller kriterierna för diagnosen pedofili. En knapp tredjedel kan definieras som personer med allvarlig psykisk störning. Personen är som regel diagnosticerad som psykiskt sjuk, personlighetsstörd eller med tvångsmässig sexuell avvikelse. I denna grupp ingår också män med utvecklingsstörningar. Dessa personer är ofta som barn själva och har inga möjligheter att kanalisera sitt sexbehov på ett accepterat sätt. Detta resulterar i att de ibland gör saker sexuellt med små flickor och pojkar utan att de själva förstår varför. Vidare sker många övergrepp inom familjen och många av dessa förövare kan inte förklara varför de gjort det de gjort. De kan inte själva förstå varför.¹²

De flesta sexuella övergreppen mot barn görs av män, men det finns även kvinnliga förövare. I just barnpornografin är det ovanligt att kvinnor har en framträdande roll, men det förekommer naturligtvis att vuxna kvinnor deltar. Kvinnor som förgriper sig på barn gör det främst på de egna biologiska barnen och övergreppen pågår vanligtvis under flera år. Många kvinnor som förgriper sig på barn lever mycket isolerat, varför barnet sällan har någon annan vuxen att vända sig till. Internationella studier visar att kvinnorna ofta kommer från bristfälliga hemförhållanden. Fysisk och psykisk misshandel samt sexuella övergrepp har ofta förekommit i barndomshemmet. Kvinnorna känner ofta att de har sig själv att skylla för övergreppen och växer upp med en bild av sig själva som värdelösa. De kvinnor som haft liknande svåra upplevelser som barn men inte själva blivit förövare har ofta haft en eller flera andra vuxna personer nära under uppväxten. Dessa kvinnor tar som regel inte heller på sig skulden för övergreppen, och har en bättre självbild.¹³

Det är fler flickor än pojkar som blir utsatta för sexuella övergrepp. Inom barnpornografin förekommer barn av båda könen, men något fler pojkar. Barnen kommer både från goda hemförhållanden och från familjer med stora svårigheter. Vanligast är att förövaren känner barnet och finns i dess närmiljö. Det kan vara en familjemedlem, en släkting eller en nära vän

¹¹ Martens, s. 23

¹² Bodin, Christina, Få sexövergrepp mot barn begås av pedofiler, Göterborgs-Posten 2002-08-29

¹³ Svedin, Carl Göran/Banck, Lena, Sexuella övergrepp mot flickor och pojkar s. 98-99

till familjen. Det kan också vara en person som är okänd för barnets föräldrar, men som gjort sig till vän med barnet. Det kan givetvis också vara en helt främmande person.¹⁴

2.2.1 Hur inleds övergreppen?

De flest förövare brukar sakta men säkert skapa en förtroendefull relation till barnet som långsamt känslomässigt knyts till förövaren. Övergreppen kan t.ex. börja som en lek eller med sexuella beröringar som förespeglas ha skett av en händelse. Sedan sker en gradvis upptrappning av beröringar med sexuell karaktär, så att barnet knappt märker skillnaden från gång till gång.¹⁵ Det är mycket vanligt att den vuxne normaliserar det hela, säger till barnet att andra barn också gör sådant. I en del fall förekommer mutor i form av godis, leksaker, aktiviteter etc. Det är ovanligt med uttryckliga hot. De hot som förekommer är oftast förknippade med att man ska bevara den gemensamma hemligheten.

2.2.2 Att ta sig ur

Barn berättar inte gärna att de blivit utsatta för sexuella övergrepp, vilket anses bero på flera saker. Rent allmänt har människor svårt att tala om sådant som är obehagligt. Sexuella övergrepp är mycket obehagliga och därmed svåra att tala om. Dessutom följer många känslor med övergreppen. De är förenade med skuld, skam, äckel och andra motstridiga känslor. Särskilt känslor av skuld anses vara en viktig anledning till att brotten inte avslöjas. Många barn tyngs av skuld och känner sig delaktiga. Att förövaren ofta är en person som står barnet nära och som barnet tycker om gör också att det är svårt för barnet att bryta sig ut. Om övergreppen skett av någon utanför hemmet har barnen ofta lättare att både avslöja brottet och att läka efteråt. Även om barnen inte förmår berätta kan de avslöja vad de varit med om ändå på andra sätt. En stor del av de som avslöjar brotten gör det oavsiktligt. Barnen mår inte bra, och avslöjar detta genom olika symptom och beteende förändringar. De kan också förmedla sig oavsiktligt genom lekar eller teckningar.¹⁶

Att barn har svårt att berätta har bekräftats från flera håll. I en svensk undersökning om barn som utnyttjats i barnpornografi, där tio barn ingick, var det inget av barnen som själv spontant

¹⁴ Svedin/Banck, s. 103

¹⁵ Martens, s. 30-31

¹⁶ SOU 2001:14 s. 97-98

berättat för någon. Avslöjandena kom först när polisen identifierade barnen via fotografier och videofilmer. Till och med efter avslöjandet förnekade några barn övergreppen.¹⁷ Även det uppmärksammade fallet i Örebro där en man dömdes för att bland annat sexuellt ha förgripit sig på eller ofredat elva barn, bekräftar barns svårigheter att berätta. Ett par av barnen var mannens styvbarn och några av barnen var dagisbarn på det daghem där mannen arbetade. Inte heller här hade något barn självt avslöjat övergreppen. De flesta kunde eller ville inte heller berätta under utredningen. Mannen hade dock dokumenterat nästan alla övergrepp på videofilm vilket gjorde att åklagaren kunde väcka åtal för övergreppen.¹⁸

2.2.3 Skador efter sexuella övergrepp

Barn reagerar väldigt olika på sexuella övergrepp. Vilka skador övergreppen för med sig beror på flera olika omständigheter. Vilken typ av övergrepp det varit fråga om och hur avancerade de varit spelar naturligtvis in. Likaså hur mycket våld och förnedring som förekommit samt hur stark barnets rädsla för förövaren varit. Vilken relation barnet har till förövaren har också betydelse för vilka skador övergreppen orsakar. Att en familjemedlem förgriper sig på barnet ger som regel värre skador än om det är en okänd förövare. Troligtvis beror detta på att när det är en okänd förövare rycks inte tilliten till dem som står barnet närmast undan. Familjen finns kvar och kan vara ett stöd för barnet under bearbetningen av övergreppet. Det är också av betydelse om övergreppet varit tillfälligt eller om det pågått under en längre tid. Övergrepp som pågått flera år ger typiskt sett värre skador.

Ängslan, nedstämdhet, tillbakadragenhet, aggressivitet och sexualiserat beteende är vanliga symptom hos barn som utsatts för sexuella övergrepp. Mest förekommande är posttraumatiska stresssymptom, som utmärks av ångest, rädsla, ängslan och s.k. flashbacks, och sexualiserat beteende. Det är dock inte alla barn som utsatts för sexuella övergrepp som visar några egentliga symptom. De utnyttjade barn som inte visar några symptom har som regel haft ett bra föräldrastöd och goda kamrater i tonåren. Förutom de psykiska skadorna skadas barnen många gånger rent fysiskt, t. ex. genom att ömtålig slemhinnor brister, blåmärken efter fasthållning eller könssjukdomar. Dessa skador kan läka, men psykiskt finns såren alltid kvar.

¹⁷ Underlaget för undersökningen var samtliga de barn som polisen lyckats identifiera via beslagttaget barnpornografiskt material under utredningarna av Huddingehärvan och Norrköpingshärvan, plus ett barn som inte ingick i dessa härvor. Svedin S-G/Back C, Barn som inte berättar. Om att utnyttjas i barnpornografi.

¹⁸ SOU 2001:14 s. 97

Att dessutom kanske veta att övergreppen filmats och spridits till andra innebär ytterligare förnedring och livslångt trauma.¹⁹

3. DEN GAMLA LAGSTIFTNINGEN

3.1 Historik

Historiskt gällde ett allmänt förbud mot framställning och spridning av pornografi. Förbudet uttrycktes i 16 kap. 11 § 1 st. brottsbalken enligt följande:

”Sårar någon tukt och sedlighet genom framställning i skrift eller bild eller genom att saluhålla, förevisa eller annorledes sprida skrift eller bild, dömes för sårande av tukt och sedlighet till böter eller fängelse i högst sex månader.”

En motsvarande bestämmelse fanns i 7 kap. 4 § 14 p. tryckfrihetsförordningen.

År 1965 fick en kommitté i uppdrag att se över bestämmelsen om sårande av tukt och sedlighet med utgångspunkt från en i princip obegränsad yttrande- och tryckfrihet. Kommittén föreslog i sitt slutbetänkande²⁰ att den då gällande bestämmelsen i 16 kap. 11 § brottsbalken skulle ersättas av ett allmänt förbud mot framställning och spridning av grovt sedlighetssårande eller uppenbart förråande framställningar. Man ville också införa en bestämmelse som skulle förhindra att sedlighetssårande framställningar förevisades eller eljest spreds på offentliga platser.²¹ Genom förslaget ville kommittén åstadkomma att yttrandefriheten när det gällde ”sedlighetssårande framställningar” blev mycket vidsträckt, men att en yttersta gräns för yttrandefriheten på området ändå behölls. Denna gräns skulle gå vid övergrepp mot barn och grovt våld. Den föreslagna bestämmelsen om olaga spridning syftade främst till att förhindra skyltning med pornografiska alster.²²

Kommitténs förslag om en yttersta gräns för rätten att publicera våldsskildringar och pornografi ledde dock inte till någon lagstiftning utan i den följande propositionen²³ föreslogs

¹⁹ SOU 2001:14 s. 99-101

²⁰ SOU 1969:38

²¹ DsJu 1978:8 s. 9

²² DsJu 1978:8 s. 10

²³ Prop. 1970:125

istället att den dåvarande bestämmelsen i 16 kap. 11 § 1 st. brottsbalken och dess motsvarighet i tryckfrihetsförordningen skulle upphävas helt. Som grund för detta anfördes att samhället inte borde göra fler inskränkningar i yttrandefriheten än vad som är nödvändigt för att skydda allmänna och enskilda intressen. Man menade att den enskilde i vidast möjliga omfattning själv borde få bestämma vilka framställningar i skrift, bild eller andra media han skulle ta del av. Däremot ansåg man att rätten att skylta med eller på annat sätt förevisa pornografiska bilder vid allmän plats borde begränsas. Förbudet ersatte den tidigare bestämmelsen i 16 kap. 11 § brottsbalken och togs även in i 6 kap. 2 § tryckfrihetsförordningen. Ändringarna trädde i kraft den 17 februari 1971²⁴ och 16 kap. 11 § brottsbalken fick då följande lydelse:

”Den som på eller vid allmän plats genom skyltning eller annat liknande förfarande förevisar pornografisk bild på sätt som är ägnat att väcka allmän anstöt dömes för otillåtet förfarande med pornografisk bild till böter eller fängelse i högst sex månader. Detsamma gäller den som med posten sänder eller på annat sätt tillställer någon pornografisk bild utan föregående beställning.”

Genom dessa förändringar blev således pornografin under en period praktiskt taget helt avkriminaliserad i Sverige. Som framgår av framställningen ovan gjordes inga undantag ens för dess grövre former, t.ex. barnpornografi. Under 70-talet var det därmed tillåtet att framställa och sälja barnpornografi, vilket också gjordes i form av tryckta skrifter och småfilmer som såldes i porrbutiker.

3.2 Utvecklingen under 70-talet

Efter en tid väckte barnpornografin reaktioner och en stark opinion krävde en kriminalisering. Regeringen gav i uppdrag åt Yttrandefrihetsutredningen (YFU) att undersöka huruvida en kriminalisering var möjlig. YFU kom i sitt delbetänkande Barnpornografi²⁵ fram till att barnpornografi är en allvarlig kränkning av barnets identitet samt en kränkning av barn i allmänhet. Regeringen anslöt sig till denna uppfattning.²⁶

²⁴ SFS 1971:29 och 1970:225

²⁵ DsJu 1978:8 Barnpornografi

²⁶ Prop. 1997/98:43 s.56-57

Från och med 1980 blev viss befattning med barnpornografi straffbart i och med bestämmelsen som då infördes i brottsbalkens 16 kap. 10a §.²⁷ I denna bestämmelse stadgades att;

”den som skildrar barn i pornografisk bild med uppsåt att bilden sprids eller som sprider sådan bild av barn döms, om inte gärningen med hänsyn till omständigheterna är försvarlig för barnpornografibrott till böter eller fängelse i högst sex månader.”

Med begreppet sprida avsågs, och avses även enligt den nya lagstiftningen, förfaranden som omfattas av den s.k. spridningsrätten i TF 6:1, d.v.s. att hålla till salu, försända eller på annat sätt sprida tryckta skrifter. Hit hör också att exemplar av bilden ställs ut eller förevisas på annat sätt. Även andra åtgärder för att göra bilden tillgänglig för allmänheten omfattas, t.ex. visning genom film eller TV-teknik. Alla tänkbara förfaranden genom vilka ett bildinnehåll förmedlas eller görs tillgängligt för andra avses. Det är inget krav att bilden förmedlas till allmänheten, men gör den inte det krävs för att bilden skall anses spridd något mera än att bilden gjorts tillgänglig för endast ett fåtal personer.²⁸

I RH 1996:87 prövades frågan om innebörden av begreppet spridning. Här yrkade justitiekanslern ansvar å en person L för yttrandefrihetsbrott och menade att L under en tid av två år spridit ett stort antal beslagtagna videos innehållande barnpornografi. L gjorde gällande att någon spridning enligt brottsbalkens mening inte skett då han endast bytt filmer med ett begränsat antal bekanta och att han bara satt in två annonser. Genom vittnesmål fick dock hovrätten utrett att det var fråga om flera annonser som genom sitt innehåll väckt uppmärksamhet hos personer med intresse för barnpornografi. Man ansåg det också utrett att syftet med annonserna varit att få till stånd en bytes- eller låneverksamhet med de aktuella filmerna, och att L hållit videofilmerna tillgängliga för alla som ville ta kontakt med honom, d.v.s. allmänheten. Videofilmer hade skickats till i alla fall ett tiotal personer som L inte tidigare var bekant med. Hovrätten kom således fram till att spridning i brottsbalkens mening hade skett.

Bestämmelsen gällde bilder av alla slag, även tecknade bilder då man ansåg att det inte kunde uteslutas att ett barn användes som modell vid framställningen. Som skäl för detta anfördes

²⁷ Prop. 1978/79:179, bet. 1978/79:KU33, rskr 1978/79:317

²⁸ Holmqvist, Lena m.fl. Brottsbalken. En kommentar, s. 278

även att bilder av denna typ är kränkande för barn över huvud taget, inte bara för det barn som kan ha använts som modell.²⁹ Även bilder framställda med datateknik omfattades av bestämmelsen.

Det straffbara området begränsades inte bara till bilder där barn är inbegripna i handlingar med uppenbar sexuell innebörd, utan bestämmelsen gällde även bilder där barn förekommer tillsammans med en eller flera vuxna personer som utför sådana handlingar. Allmänt kan sägas att för att falla inom det straffbara området var bilden tvungen att enligt vanligt språkbruk och allmänna värderingar vara pornografisk.³⁰

Det fanns ingen fast åldersgräns för vad som är ett barn. Bestämmelsen skulle skydda unga människor vilkas könsmodningsprocess ännu ej var avslutad och man lämnade till rättstillämparen att göra den närmare gränsdragningen. Anledningen till att en åldersgräns inte infördes var att man ansåg att det skulle medföra stora olägenheter att ha en bestämd åldersgräns. Bl.a. skulle barnets identitet behöva fastställas, vilket man ansåg skulle innebära en ytterligare kränkning av det avbildade barnets integritet. I det nyss nämnda RH 1996:87 tillades FN-konventionen om barnets rättigheter betydelse vid tolkningen av begreppet barn. Enligt konventionen avses med barn varje människa under 18 år. När Sverige godkände barnkonventionen diskuterades skillnaden mellan konventionens 18-årsregel och den hänvisning till avslutad könsmodningsprocess som fanns i Sverige. Man menade då att skillnaden huvudsakligen var av formellt slag och att det i praktiken avsåg samma åldersgrupp. Mot denna bakgrund menade hovrätten att begreppet barn i BrB 16:10 a skulle tolkas att stämma med den i konventionen angivna 18-årsregeln. I fall där barnets fysiska könsmodningsprocess kunde anses avslutad men där den unges ålder understeg 18 år, bör det således anses att det är fråga om ett barn, menade hovrätten.³¹

Undantag från straffbestämmelsen fanns om gärningen kunde anses försvarlig, t.ex. allvarligt syftande nyhetsförmedling eller vetenskapligt eller konstnärligt arbete.

För att kriminaliseringen även skulle avse sådana fall där gärningen begicks genom skrift som omfattades av TF infördes även en bestämmelse om barnpornografibrott i TF:s brottskatalog,

²⁹ Prop. 1978/79:179 s.8

³⁰ Prop.1978/79:179 s. 9

³¹ A. prop s.9-10. Med könsmodnad menas den yttre kroppsliga utveckling som äger rum under puberteten.

7 kap. 4 § 12 p. När YGL trädde i kraft 1 januari 1992 infördes i den en hänvisning till TF som gjorde att barnpornografibrottet var kriminaliserat även när det förekom i film.³²

Vad gäller påföljderna saknar TF egna bestämmelser om straff för tryckfrihetsbrott, utan hänvisar istället till att vad som i lag är stadgat om brottet skall gälla även då brottet är att anse som ett tryckfrihetsbrott. I fall med barnpornografi gällde således BrB 16 kap 10 a §. Straffskalan var satt till böter eller fängelse i högst sex månader, vilket var samma straffskala som den som gällde för otillåtet förfarande med pornografisk bild och förledande av ungdom. Genom lagstiftning som trädde i kraft 1 juli 1993 höjdes maximistraffet för barnpornografi till två års fängelse. Skadestånd och konfiskering var också möjliga påföljder.³³

4. VIKTIGA PRINCIPER I GRUNDLAGARNA

Barnpornografifrågan reglerades således nu på tre olika ställen; i brottsbalken, i tryckfrihetsförordningen och i yttrandefrihetsgrundlagen. I grundlagarna finns ett flertal viktiga principer som faktiskt kan sägas utgöra del av grundpelarna i svensk demokrati. Den förändring av grundlagarna som en innehavskriminalisering skulle komma att kräva var därför relativt komplicerad.

4.1 Censurförbudet

I tryckfrihetsförordningen finns ett undantagslöst förbud mot censur som säger att det inte får uppställas något krav på att myndigheter skall granska en skrift före det att den ges ut. Inte heller får förbud mot att trycka en skrift införas. Även åtgärder som hindrar tryckning, utgivning eller spridning av tryckt skrift bland allmänheten förbjuds. Tryckerirätten gäller liksom censurförbudet utan undantag. Däremot finns det föreskrivet vissa undantag i spridningsrätten. Dessa principer återfinns även i yttrandefrihetsgrundlagen, med undantag för en möjlighet att förhandsgranska filmer för offentlig visning. Denna möjlighet utnyttjas för bestämmelser om Statens Biografbyrås verksamhet.³⁴

³² SOU 1997:29 s. 70

³³ Strömberg, Håkan, Tryckfrihetsrätt, s. 60-61

³⁴ Konstitutionsutskottets betänkande 1997/98:KU19 s. 8

4.2 Principen om ensamansvar

Huvudprincipen är att endast en person skall vara ansvarig för innehållet i den tryckta skriften eller filmen. I princip kan ingen annan som medverkat vid framställningen ställas till ansvar. Om ingen författare, förläggare, tryckare, utgivare eller framställare av den tryckta skriften eller filmen är känd är det i sista hand den som sprider materialet som är ansvarig. Denna ansvarsregel innebär att den som köper eller på annat sätt förvärvar en film eller tryckt skrift som innehåller brott mot grundlagarna ej kan fällas till ansvar för detta.³⁵

4.3 Grundlagarnas krav på utgivning

För att vara en tryckt skrift skall skriften vara utgiven. En skrift är utgiven då den lämnats för att säljas eller spridas på annat sätt. Tryck- eller yttrandefrihetsbrott föreligger först genom utgivningen och först efter utgivningen får ingripande mot sådant brott ske.³⁶

4.4 Rätten att inneha informationsbärare

Tryckta skrifter, filmer och ljudupptagningar är alla så kallade informationsbärare. Varken TF eller YGL innehåller någon bestämmelse som innebär att det kan vara straffbart att inneha en viss skrift eller film. Det är därför inte förenligt med grundlag att i vanlig lag ge möjlighet att ingripa mot en person endast på grund av att denne innehar en tryckt skrift eller film som skulle kunna utgöra tryck- eller yttrandefrihetsbrott om den gavs ut eller spreds.³⁷

4.5 Konfiskering och förverkande

Om en tryckt skrift eller film innehåller tryck- eller yttrandefrihetsbrott får skriften konfiskeras. Konfiskering innebär att alla för spridning avsedda exemplar av framställningen skall förstöras. Konfiskeringen omfattar normalt inte exemplar som redan hunnit spridas och alltså finns i privat ägo. Ett undantag var dock barnpornografi som fick konfiskeras om den påträffades vid en förundersökning. Konfiskering kan endast avse utgivet material. Förverkande gällde sådana barnpornografiska skildringar som inte omfattades av

³⁵ Bet. 1997/98:KU19 s. 9

³⁶ A. bet s. 9

³⁷ Prop. 1997/98:43 s. 60-61

grundlagarna. Enligt lagen (1994:1478) om förverkande av barnpornografi skulle barnpornografi av verklighetstrogen karaktär som påträffas vid en förundersökning förklaras förverkade om det ej fanns särskilda skäl mot detta.³⁸

5. ATT ÄNDRA GRUNDLAGEN

Eftersom TF och YGL är grundlagar krävs för att ändra dem beslut i två riksdagar med ett mellanliggande val. Ett förslag till grundlagsändring måste läggas i riksdagen senast 9 månader före ett val. 1994 var det valår i Sverige vilket innebar att ett kriminaliseringsförslag var tvunget att ligga i riksdagen senast den 17 december 1993 för att beslut om kriminalisering skulle kunna antas efter valet 1994. Riksdagen antog dock först våren 1994 en vilande grundlagsändring på initiativ av konstitutionsutskottet. Detta innebar att innehav av barnpornografi skulle kunna bli straffbart först från och med 1 januari 1999, d.v.s. efter valet 1998. Den vilande grundlagsändringen innefattade ändringar i både TF och YGL. Den ändring som föreslogs var att innehav av sådan barnpornografi av verklighetstrogen karaktär som omfattades av grundlagsskyddet och som givits ut och spridits till allmänheten skulle kunna kriminaliseras i vanlig lag utan hinder av grundlagarna. Endast den som inte ansvarade för det tryck- eller yttrandefrihetsbrott som spridningen kunde ha inneburit skulle kunna straffas för innehavsbrott.³⁹

Det förslag till grundlagsändring som regeringen senare lämnade i prop. 1997/98:43 i syfte att kriminalisera innehav av barnpornografi hade en annan omfattning och en annan lagteknisk konstruktion än den vilande grundlagsändringen från 1994. Enligt 8 kap. 15 § 2 st. RF får riksdagen inte som vilande anta ett förslag om stiftande av grundlag som är oförenligt med ett annat vilande grundlagsförslag, utan att samtidigt förkasta det först antagna förslaget. Efter förslag från konstitutionsutskottet förkastade riksdagen det tidigare vilande förslaget och antog i maj 1998 istället som vilande de i prop.1997/98:43 framlagda förslagen till ändringar i TF och YGL. Ändringarna föreslogs träda i kraft den 1 januari 1999.⁴⁰

³⁸ Prop. 1997/98:43 s. 61

³⁹ Bet. 1997/98:KU19 s. 10

⁴⁰ Bet 1997/98:KU19, rskr 1997/98:214, bet 1998/99:KU4

6. DEN NYA LAGSTIFTNINGEN

6.1 Barnpornografiutredningens förslag

Barnpornografiutredningen är den statliga kommitté som tillsattes 1993 för att utreda frågan på vilket sätt och med vilka medel barnpornografi bäst kunde bekämpas. Kommittén skulle undersöka vilka ändringar i lagstiftningen som kunde vara aktuella för att förhindra att det produceras och sprids barnpornografiskt material. Man fick särskilt i uppdrag att utreda frågan huruvida innehav av barnpornografi borde kriminaliseras och hur detta i så fall skulle kunna genomföras lagtekniskt. Kommittén skulle även överväga möjligheten att införa en åldersgräns i bestämmelsen om barnpornografibrott.⁴¹ Kommitténs betänkande blev klart i mars 1997.

Kommittén föreslog att det skulle vara förbjudet att:

1. framställa barnpornografi i syfte att överlåta, upplåta eller förevisa den,
2. överlåta, upplåta eller förevisa barnpornografi eller att i syfte att göra detta förvärva eller försöka förvärva barnpornografi,
3. inneha eller efterfråga barnpornografi av verklighetstrogen karaktär samt
4. till landet införa eller från landet utföra barnpornografi.

Kommittén föreslog vidare att en bestämmelse om grovt barnpornografibrott skulle införas för särskilt allvarliga fall. Straffskalan föreslogs vara fängelse lägst sex månader och högst fyra år. Kommittén föreslog även att det skulle bli möjligt att dömas för barnpornografibrott även om gärningen ej sker uppsåtligen utan av oaktsamhet. Detta under förutsättning att handlingarna företas i yrkesmässig verksamhet eller eljest i förvärvssyfte. Man skulle på detta sätt kunna förhindra att den som yrkesmässigt handlar med pornografi kan undgå straff genom att låta bli att kontrollera sina varor.⁴²

Som grund för sitt förslag att innehav av barnpornografi skulle kriminaliseras anförde kommittén att innehavet av en barnpornografisk bild är att anse som en fortsatt kränkning av det enskilda barnet och av barn i allmänhet. Man ansåg det därför mycket otillfredsställande att enskilda personer straffritt skulle kunna inneha bilder vilka skildrar övergrepp på barn.

⁴¹ Kommittédirektiv Dir. 1994:117, SOU 1997:29 s. 315

⁴² SOU 1997:29 s. 150-151

Man menade också att det inte kan uteslutas att innehavaren av en sådan bild kan komma att visa den för andra barn i syfte att förmå dem att medverka i sådana handlingar som visas på bilden. En kriminalisering skulle också vara en kraftfull markering från samhället att barnpornografi inte tolereras. Kommitténs förslag innebar att innehavsförbudet skulle omfatta verklighetstroga bilder som återger ett verkligt händelseförlopp och som innefattar ett sexualbrott mot ett barn. Bilden skulle således skildra ett barn som på bilden är inblandat i en handling med sexuell innebörd. Förbudet skulle även omfatta innehav av bilder som med hjälp av datorteknik eller på annat sätt konstruerats så att de fått en verklighetstrogen karaktär.⁴³

Kommittén ville också införa en uttrycklig åldersgräns för när en pornografisk bild ska anses vara barnpornografisk. Då varje person under 18 år enligt FN:s barnkonvention skall anses vara ett barn fanns det enligt utredningen skäl att införa en 18-års gräns. En fixerad åldersgräns ansåg man dock vara problematisk, bland annat så till vida att sent utvecklade personer lagligt skulle kunna medverka i vad som enligt den gamla lagstiftningen bedömdes vara barnpornografi. Risken att falska åldersintyg skulle komma att användas ansågs också stor. Istället föreslog man en kombinationsregel där som barn skulle anses vara en person som är under 18 år eller vars pubertetsutveckling inte är fullbordad⁴⁴.

Enligt den gamla lagstiftningen var det som bekant så att barnpornografi i tryckt skrift och på film omfattades av TF och YGL. Barnpornografiutredningens förslag byggde i korthet på att detta system skulle bestå. Endast bilder och filmer utan ursprungsuppgifter skulle lyftas ut ur TF:s och YGL:s tillämpningsområde. Det skulle då bli möjligt att enligt vanlig lag kriminalisera innehavet av dessa alster. Bilder och filmer med ursprungsuppgifter angivna skulle fortfarande falla under TF och YGL. Kommittén kom fram till att pornografibranschen upphört att framställa barnpornografi och att det var osannolikt att sådan framställning skulle återupptas⁴⁵. Eftersom man ansåg att det saknas ekonomiska intressen i branschen trodde man inte att det behövde befaras att namn på bulvaner kunde komma att användas i ursprungsuppgifter på bilder och filmer med barnpornografiskt innehåll. Då det enligt utredningen i stort sett inte fanns något barnpornografiskt material med ursprungsuppgifter

⁴³ SOU 1997:29 s. 153-155

⁴⁴ A. bet. s. 173-174

⁴⁵ A. bet. s. 21

angivna skulle på detta sätt innehavet av nästan all barnpornografi som numera framställs kunna straffbeläggas utan att man behöver skilja ut detta material ur TF och YGL⁴⁶.

Vidare ville utredningen utvidga rätten till förverkande av barnpornografi genom att slopa kravet på att materialet skulle ha anträffats vid en förundersökning.⁴⁷

6.2 Regeringens förslag

Regeringen behandlade de frågor som Barnpornografiutredningen övervägt och även regeringens förslag innebar att i princip all befattning med barnpornografi skall vara kriminaliserad, även innehav. Som skäl anförde regeringen att barnpornografi är en avskyvärd och oacceptabel företeelse i vårt samhälle som nästan alltid förutsätter ett hänsynslöst utnyttjande av barn. Regeringen fann det djupt otillfredsställande att enskilda personer kunde förvärva och inneha material som skildrar grova övergrepp mot barn, utan att riskera annat än ett förverkande av materialet. Barnpornografi innebär en straffvärd kränkning av det enskilda barnet och även av barn i allmänhet. Innehavet av en sådan bild utgör en fortsatt kränkning. Inte heller regeringen ansåg att det kan uteslutas att innehavaren kommer att visa bilden för ett barn i syfte att övertala barnet till att medverka i denna typ av handlingar. Enligt regeringen kunde en kriminalisering av innehav av barnpornografi väntas leda till en minskad efterfrågan på sådant material. Förhoppningen var att produktionen och spridningen därigenom ska minska samt att de sexuella övergreppen mot barn som äger rum i samband med framställningen därmed kan motverkas.⁴⁸

Även regeringen ansåg att den som i yrkesmässig verksamhet eller annars i förvärvssyfte sprider barnpornografi skall kunna dömas för brott även när gärningen begås av oaktsamhet. Vidare ansåg regeringen att en särskild straffskala för grovt barnpornografibrott skulle införas. Man föreslog en straffskala på fängelse i läst sex månader och högst fyra år, vilket skulle innebära att straffmaximum för brottet höjs från två års fängelse till fyra års fängelse.⁴⁹

Regeringen menar att barnpornografi är inte förtjänt av grundlagens skydd – och brottet

⁴⁶ SOU 1997:29 s. 21, 238

⁴⁷ A. bet s. 19

⁴⁸ Prop. 1997/98:43 s. 65

⁴⁹ A. prop. s. 95-96

ingick redan bland tryck- och yttrandefrihetsbrotten. Enligt regeringen var problemet att ingripanden mot grundlagsskyddat material är oförenligt med viktiga tryckfrihetsrättsliga principer. Då barn har ett särskilt behov av skydd måste dock intresset av att skydda barnen komma i första rummet. Regeringen lade således fram ett förslag som man ansåg gav barnen ett fullgott skydd och som samtidigt lämnade grundlagarna intakta och gjorde att effekterna på det tryck- och yttrandefrihetsrättsliga området blev begränsade.⁵⁰

6.2.1. Regeringens lagtekniska förslag

Regeringens förslag innebar att barnpornografibrottet flyttades ut från TF:s och YGL:s tillämpningsområden och att alla bestämmelser i grundlagarna som rör barnpornografi upphävdes. Grundlagarna skulle ej gå att tillämpa när det gäller barnpornografiska bilder, oavsett sammanhang. Regler om barnpornografi kommer att finnas uteslutande i vanlig lag. Endast på detta sätt kunde man enligt regeringen få en heltäckande och konsekvent reglering. Barnpornografiutredningens förslag att inte skilja ut tryckt material från TF:s tillämpningsområde ansåg regeringen inte vara fullgott, då man befarade användning av bulvaner. Man menade också att det vore stötande att inte kunna komma åt sådana bilder som omfattas av TF eller YGL.⁵¹

Regeringen föreslog vidare att brottsbalkens bestämmelse om barnpornografibrott, 16 kap 10 a §, skulle utvidgas till att omfatta i princip all befattning med barnpornografi, även innehav. All framställning skulle kriminaliseras, oavsett syfte. Man ville också komplettera förbudet mot spridning med förbud mot överlåtelse, upplåtelse och förevisande av barnpornografi. Vidare straffbelade man förvärv, saluförande samt kontaktförmedling mellan köpare och säljare. Innehavsförbudet skulle avse samma sorts bilder som är förbjudna att framställa, sprida, överlåta m.m. Någon begränsning till bilder av verklighetstrogen karaktär gjordes inte.⁵² Från det straffbara området undantogs dock egenhändigt framställda teckningar, målningar och andra hantverksmässigt framställda bilder, under förutsättning att bilden framställs och innehas utan uppsåt att sprida den.

⁵⁰ Prop. 1997/98:43 s. 66

⁵¹ A. prop. s. 67-70

⁵² A. prop. s. 79

6.2.2 Vilka bilder omfattas?

Straffbarheten är inte begränsad till bilder där barn är inbegripna i handlingar med uppenbar sexuell innebörd. Kriminaliseringen gäller även t.ex. pornografiska bilder där barn förekommer tillsammans med en eller flera vuxna personer som utför sådana handlingar. Även om det avbildade barnet inte har deltagit i sexuellt beteende när bilden togs kan bilden omfattas av bestämmelsen om barnet genom t.ex. speciella kamera arrangemang framställs på ett sätt som är ägnat att vädja till sexualdriften.

Lagstiftaren menade dock att en viss försiktighet var påkallad så att det straffbara området inte blev alltför vidsträckt eller svårbedömt. Alla bilder av nakna barn är inte straffbelagda även om dessa bilder skulle kunna stimulera en del människors sexualdrift. För att en bild skall vara straffbar måste den enligt vanligt språkbruk och vanliga värderingar vara pornografisk.⁵³ En bild skall alltså inte bedömas med utgångspunkt i ett antagande om hur en person med avvikande sexuell läggning eventuellt skulle kunna förhålla sig till den. Bilder av nakna, lekande barn är blir inte pornografiska bara för att en pedofil skapat dem eller köpt dem.⁵⁴

6.2.3 Införande av särskild åldersgräns

Enligt FN:s barnkonvention ska varje person under 18 år anses vara barn. Detta var dock enligt regeringen inte i sig ett tillräckligt motiv för att införa en åldersgräns. Regeringen menade istället att skäl för att införa en åldersgräns vore att man på det sättet skulle kunna skydda även unga människor vars pubertetsutveckling är avslutad men som ändå befinner sig i den utvecklingsprocess i stort som medför att de behöver lagstiftningens skydd. Regeringen såg dock problem med en fixerad 18-årsgräns. Av en bild kan man avgöra om en person är pubertetsutvecklad eller inte, men man kan inte alltid av en bild avgöra om en person är under eller över 18 år om personen är fullt pubertetsutvecklad. Det skulle därför många gånger bli nödvändigt att identifiera den avbildade personen för att kunna fastställa dennes ålder. Att identifiera ett avbildat barn innebär att barnets identitet kränks ytterligare. Vidare ansåg regeringen att många pornografiska framställningar som skildrar unga men fullt pubertetsutvecklade personer ofta är framställda utomlands vilket skulle göra det mycket svårt

⁵³ Holmqvist, m.fl. s. 277

⁵⁴ SOU 1997:29 s. 73

att kunna utreda personernas identitet. Regeringen menade därför att möjligheterna att tillämpa en fixerad 18-årsgräns var små.⁵⁵

Man ville dock införa en ordning som gjorde det möjligt att fånga upp de mest stötande fallen t.ex. när det är allmänt känt att medverkande person var under 18 år då filmen spelades in. Det är inte ovanligt att filmer marknadsförs med argumentet att deltagarna är unga. Enligt regeringens förslag skall med barn avses den vars pubertetsutveckling inte är fullbordad eller den som, när det framgår av bilden eller omständigheter kring bilden är under 18 år. Huvudregeln är att pubertetsutvecklingen skall vara avgörande. Åldern har inte någon betydelse. Den som utvecklas sen kan vara att bedöma som barn även efter 18-års ålder. Om det framgår av den pornografiska bilden eller omständigheter kring den, t.ex. bildtext eller omslag till videofilm, att den som skildras inte fyllt 18-år anses denna vara ett barn även efter det att pubertetsutvecklingen fullbordats. Regeringen menade att man på detta sätt, utan att införa en fixerad åldersgräns med de olägenheter det medför, åstadkommer en reglering som träffar även bilder på personer som är fullt pubertetsutvecklade men under 18 år, men bara i de fall där det utan närmare efterforskningar kan hållas för visst att så är fallet.⁵⁶

6.2.4 Försvarlighetsrekvisitet

Barnpornografiutredningen hade föreslagit att det undantag från det straffbara området som redan gällde, d.v.s. ”om inte gärningen med hänsyn till omständigheterna är försvarlig” skulle fortsätta att gälla. Regeringen hade dock en något annorlunda inställning. Man menade att eftersom den nya lagstiftningen skulle innebära en avsevärd utvidgning av det kriminaliserade området var det nödvändigt att se på undantaget ur en annan utgångspunkt, särskilt eftersom redan själva innehavet skulle komma att vara straffbart. Regeringen menade att det är myndigheternas och då i första hand polisens uppgift att vidta åtgärder mot överträdelser av förbudet. Därför ansåg man att utrymmet för andra än myndigheter att ta befattning med barnpornografiskt material i fortsättningen skulle vara mindre än vad som gällt tidigare. Man poängterade också att för det enskilda barnet spelar det ingen roll om bilden publiceras i opinionsbildande syfte eller inte, en försvarlig spridning kränker barnet lika mycket som en oförsvarlig. Regeringen menade således att om i princip all befattning med barnpornografi skulle kriminaliseras så var det nödvändigt att detta fick genomslag även på de seriösa

⁵⁵ Prop. 1997/98:43 s. 86-87

⁵⁶ A. prop s.88-89

områdena. Om man inte skulle beröras av förbudet så länge syftet var gott fanns det enligt regeringen risk att man undergrävde respekten för straffbudet i övrigt.⁵⁷

Regeringen ansåg trots allt att det finns situationer där befattning med barnpornografi kan framstå som befogad. Straffstadgandet borde därför förses med en regel som innebär att en gärning inte skall utgöra brott om särskilda omständigheter föreligger. T.ex. kan vissa frivilligorganisationer samt nyhetsförmedlingen ha behov av att inneha visst barnpornografiskt material under någon tid i sitt opinionsbildande arbete mot utnyttjande av barn. Däremot tyckte regeringen att det var svårt att föreställa sig en situation där en sådan organisation behöver publicera materialet.⁵⁸

Konstitutionsutskottet hade dock vissa synpunkter på regeringens förslag. Enligt utskottet har olika myndigheter, särskilt polis- och åklagarväsendet, en mycket viktig uppgift när det gäller att bekämpa barnpornografi. Enligt utskottet är det dock viktigt att det inte bara är myndigheterna som agerar på området. Man menar att massmedierna har en viktig funktion, det är ju inte ovanligt att just s.k. grävande journalistik bidragit till att vissa brottshärvor kunnat nystas upp. Även seriöst arbetande organisationer som arbetar med opinionsbildning har en viktig funktion. Enligt utskottet får därför inte seriös nyhetsförmedling, forskning och opinionsbildning hämmas i alltför hög grad av ett innehavsförbud av barnpornografi. Utskottet ansåg att straffrihetsregeln borde ges en annan lagteknisk utformning än den regeringen föreslagit. Det är syftet med befattningen av barnpornografi som skall vara avgörande för om innehavet skall anses försvarligt, inte att det är fråga om en speciell yrkesgrupp i sig, framhöll utskottet. Detta förbättrar möjligheterna att avslöja och bekämpa barnpornografi, men ställer samtidigt kravet att var och en som i t.ex. forsknings- eller opinionsbildande syfte befattar sig med barnpornografiska bilder måste ställa sig frågan huruvida innehavet verkligen är nödvändigt, framhöll utskottet. Utskottet menade att bestämmelsen skulle få följande utformning: ”Även i andra fall skall en gärning inte utgöra brott, om gärningen med hänsyn till omständigheterna är försvarlig.”⁵⁹

Fråga om försvarligheten av innehav prövades i RH 2001:30. Åklagaren väckte talan mot P.T. för att han i dator och på CD-skiva i sin bostad innehaft 5 490 bilder och 38 filmer som

⁵⁷ Prop. 1997/98:43 s. 90-91

⁵⁸ A. prop s. 92-93

⁵⁹ Bet. 1997/98:KU19 s. 26-27

skildrar barn i pornografisk bild. P.T. gjorde gällande att innehavet var försvarligt eftersom han handlat i syfte att motverka barnpornografi. P.T. uppgav att han var medlem i en amerikansk organisation som bl.a. arbetar för att stoppa barnpornografi på Internet och att han av dem fått i uppdrag att leta i nyhetsgrupper och på hemsidor efter barnpornografiska bilder. Han sa sig också vara medlem i en tysk organisation som bekämpar barnpornografi. I målet utreddes att P.T. haft viss kontakt med den amerikanska organisationen, men att han inte ingått i deras barnpornografigrupp då denna endast var öppen för anställda inom rättsväsendet, exempelvis polis och åklagare. Av organisationens uppförandekod framgick dessutom att de som antagits som medlemmar i barnpornografigruppen aldrig får ladda ner barnpornografi på datorer, vilket P.T. bevisligen hade gjort. Uppgiften att han ingått i ett liknande tyskt nätverk bekräftades aldrig. Tysk polis kände inte till organisationen som P.T. uppgett att han ingick i. Hovrätten fann det också anmärkningsvärt att P.T. som sa sig vilja bekämpa barnpornografi endast verkade ha varit intresserad av att lägga upp en databas med sorterade bilder, vilket hovrätten ansåg motsa att hans innehav av bilderna haft det syfte som han angett. Hovrätten fann därför att P.T:s innehav av barnpornografi inte kunde anses försvarligt och att innehavet således ej var straffritt.

6.3 Hur lyder den nya lagtexten?

Brottsbalken 16 kap. 10 a §:

Den som

1. skildrar barn i pornografisk bild
2. sprider, överlåter, upplåter, förevisar eller på annat sätt gör en sådan bild av barn tillgänglig för någon annan,
3. förvärvar eller bjuder ut en sådan bild av barn,
4. förmedlar kontakter mellan köpare och säljare av sådana bilder av barn eller vidtar någon annan liknande åtgärd som syftar till att främja handel med sådana bilder, eller
5. innehar en sådan bild av barn

döms för *barnpornografibrott* till fängelse i högst två eller, om brottet är ringa, till böter eller fängelse i högst sex månader.

Med barn avses en person vars pubertetsutveckling inte är fullbordad eller som, när det framgår av bilden och omständigheter kring den, är under 18 år.

Den som i yrkesmässig verksamhet eller annars i förvärvssyfte av oaksamhet sprider en sådan bild som avses i första stycket, döms som sägs där.

Är brott som avses i första stycket att anse som grovt skall dömas för *barnpornografibrott* till fängelse i lägst sex månader och högst fyra år. Vid bedömning om brottet är grovt skall särskilt beaktas om det har begåtts yrkesmässigt eller i vinstsyfte, utgjort ett led i brottslig verksamhet som utövats systematiskt eller i större omfattning, avsett en särskilt stor mängd bilder eller avsett bilder där barn utsätts för särskilt hänsynslös behandling.

Förbuden mot skildring och innehav gäller inte den som tecknar, målar eller på något annat liknande hantverksmässigt sätt framställer en sådan bild som avses i första stycket, om bilden inte är avsedd att spridas, överlåtas, upplåtas, förevisas eller på annat sätt föras tillgänglig för andra. Även i andra fall skall en gärning inte utgöra brott, om gärningen med hänsyn till omständigheterna är försvarlig.⁶⁰

7. DE FAKTISKA FÖRUTSÄTTNINGARNA FÖR INNEHAV

I lagrummet finns inte någon uttrycklig definition av straffbart innehav. Viss ledning kan dock hämtas från förarbetena. Av propositionen framgår att: ”Innebörden av begreppet innehav skall vara likställt med vad som i andra sammanhang menas med innehav. Med innehav avses då att ha besittning i civilrättslig mening. Frågan om någon skall anses inneha barnpornografi avgörs alltså på samma sätt som vid innehav av t.ex. narkotika.”⁶¹

Således skall det civilrättsliga besittningsbegreppet vara vägledande. Inom civilrätten har dock besittningsbegreppet oftast utvecklats med sikte på skydd mot besittningsrubbing. Innehavskriminaliseringen av barnpornografi har dock ett helt annat syfte varför det kan vara lämpligt med viss försiktighet när besittningsbegreppet tolkas. Som man skriver i propositionen är det däremot lämpligt att avgöra frågor om innehav av barnpornografi på samma sätt som vid innehav av narkotika. I båda fallen är själva innehavet det som är kriminaliserat.⁶²

På narkotikastraffområdet brukar man i allmänhet utgå ifrån att innehav betyder detsamma som att man har besittning av narkotikan. Besittning brukar i sin tur definieras som faktiskt innehav. Det avgörande är i allmänhet möjligheten att utöva faktisk rådighet över saken. T.ex. har man besittning över kläder man har på sig eller föremål som finns i ens omedelbara omgivning. Den som har nycklarna till t.ex. ett hus, ett bankfack eller en förvaringsbox sägs också ha besittning till de saker som finns i huset, bankfacket eller förvaringsboxen. Detta framgår t.ex. av HD:s dom NJA 1983 s. 425 där gärningsmännen ansågs inneha narkotika som fanns i en förvaringsbox på centralstationen. Nyckeln till boxen hade polisen funnit på männens hotellrum efter att de gripits. Männerna hade således den faktiska rådigheten över narkotikan genom att de rådde över hotellrummet i vilket nyckeln till förvaringsboxen fanns.⁶³

⁶⁰ Ändringen trädde i kraft den 1 januari 1999, SFS 1998:1444 med ändringar i 16 kap. brottsbalken

⁶¹ Prop. 1997/98:43 s.164

⁶² Wong, Christoffer, Innehav av barnpornografi, JT 1998/99 s. 601

⁶³ Hoflund, Olle, Narkotikabrotten. En straffrättslig studie, s. 59

Av detta kan man sluta sig till att det är ett klart innehav om man påträffar barnpornografiska bilder i ett bankfack eller i en ensamstående gärningsmans bostad. Innehav föreligger troligtvis också om sådana fotografier påträffas i en persons bagage. Samma sak gäller för filmer som ännu inte framkallats samt för videofilmer och dylikt som kan avläsas endast med hjälp av tekniska hjälpmedel. Av propositionen följer att den som på sin dators skärm tittar på en barnpornografisk bild eller film som förmedlas genom datakommunikation inte anses inneha bilden. Om bilden eller filmen däremot sparas t.ex. på datorns hårddisk eller på diskett uppkommer ett innehav av bilden.⁶⁴

Att gärningsmannens kontrollmöjligheter avgör frågan om innehav betyder att mer än en gärningsman kan inneha samma barnpornografiska material. Även här kan stöd sökas inom praxis på narkotikastraffområdet. I NJA 1981 s. 444 fann HD att två gärningsmän var för sig innehade narkotika, då narkotikan fanns i den bil som de båda färdades i. Detta resonemang kan även tillämpas på barnpornografibrottet. Har flera personer tillgång till samma bankfack innehållande barnpornografi kan samtliga sägas vara innehavare.⁶⁵

7.1 Uppsåt avseende innehav

För att straffansvar skall kunna ådömas för innehav av barnpornografi krävs uppsåt hos gärningsmannen. Oaktsamt innehav av barnpornografi är inte kriminaliserat. Uppsåt krävs i förhållande till såväl innehavet som bildens innehåll. Uppsåt avseende bildens innehåll innebär att gärningsmannen skall känna till bildens barnpornografiska karaktär, d.v.s. att det handlar om en skildring av barn som lagen förbjuder. Det avgörande är alltså inte att gärningsmannen har sett bilden. Om en person A har beställt barnpornografiska bilder genom postorder och nu har dem i sin besittning är A innehavare av bilderna även om han ännu inte har tittat på den om inte vet hur barnen skildras. A anses också ha kännedom om bilders innehåll om det t.ex. framgår av omslaget till en videofilm eller dylikt att den innehåller barnpornografi.

Uppsåt till själva innehavet kan vara direkt, indirekt eller eventuellt. Direkt uppsåt innebär att gärningsmannen har direkt uppsåt i förhållande till effekten, om effekten är syftet eller målet med handlingen. Indirekt uppsåt innebär att gärningsmannen är övertygad om att en viss

⁶⁴ Prop, 1997/98:43 s. 165

⁶⁵ Wong, s. 606

effekt kommer att inträda som en följd av handlingen, men denna effekt är inte syftet med handlingen. Eventuellt uppsåt innebär att gärningsmannen inser att det är möjligt att effekten kommer att inträffa, d.v.s. det föreligger en risk för effekten. För att eventuellt uppsåt skall föreligga skall man vid ett hypotetiskt test också komma fram till att gärningsmannen företagit gärningen även om han varit säker på att effekten skulle inträffa.⁶⁶

Själva gärningen vid innehavsbrottet består i att gärningsmannen underlåter att vidta åtgärder så att dennes besittning av barnpornografi upphör. De olika formerna av uppsåt kan belysas med ett exempel. Låt säga att A kommit i besittning av en CD-skiva som innehåller både tillåten pornografi och barnpornografi. Om A behåller skivan för att senare kunna titta på de barnpornografiska bilderna har A direkt uppsåt avseende bilderna. Om A däremot behåller hela skivan endast för att kunna titta på de tillåtna bilderna blir uppsåtet indirekt. Innehavet av barnpornografen är ju en ofrånkomlig följd av att behålla hela skivan, även om det inte är syftet med handlingen. För eventuellt uppsåt krävs att det finns anledning för A att misstänka att skivan innehåller barnpornografi och att A vet att om han behåller skivan kommer han att inneha de bilder som eventuellt finns på den. Dessutom skall man vid det hypotetiska testet komma fram till att A hade behållit skivan även om han varit säker på att komma i besittning av barnpornografi.⁶⁷

8. PÅFÖLJD FÖR BARNPORNOGRAFI BROT

Straffet för barnpornografibrott av normalgraden är fängelse i högst två år. Är brottet ringa döms till böter eller fängelse i högst sex månader. Straffskalan för grovt barnpornografibrott är fängelse i lägst sex månader och högst fyra år.

Som tidigare nämnts var maximistraflet för barnpornografibrott före 1993 sex månaders fängelse. I början på 90-talet lagstiftades om en höjning av maxstraflet. Straffhöjningen motiverades med att även om framställningen av barnpornografi många gånger täcktes av andra straffbestämmelser var det uppenbart att det fanns fall av såväl spridning som framställning av barnpornografi som hade ett högt straffvärde och som inte träffades av andra straffbestämmelser. Tidigare hade barnpornografibrottet haft samma straffskala som olaga våldsskildring, men det brottet hade fått straffmaximum höjt till fängelse två år redan 1

⁶⁶ Leijonhuvud, Wennberg, Straffansvar, s. 62-63

⁶⁷ Wong, s. 609

januari 1991. Regeringen menade nu att barnpornografibrottet och brottet olaga våldsskildring omfattade gärningar med i stort sett samma straffvärde, varför man ansåg det naturligt att de hade samma straffskala.⁶⁸ Denna ändring trädde i kraft 1 juli 1993.⁶⁹

När förändringen av BrB 16:10 a trädde i kraft 1999 infördes den särskilda straffskalan för grovt barnpornografibrott. Straffskalan för grovt brott är fängelse lägst sex månader och högst fyra år. Detta innebar således att straffmaximum för brottet höjdes från två till fyra års fängelse. Regeringen konstaterade i propositionen att straffskalorna för barnpornografibrott och olaga våldsskildring var desamma. Man menade dock nu att hantering av barnpornografi är mer straffvärd än hantering av våldspornografi eller våldsfilm. Barnpornografi skildrar som regel verkliga sexuella övergrepp på barn, medan olaga våldsskildringar oftast utgörs av spelade skildringar eller aktiviteter som vuxna frivilligt inlåtit sig i. Regeringens uppfattning var därför att då gällande straffmaximum var otillräckligt.

Vid bedömning av om brottet är grovt skall särskilt beaktas om brottet har begåtts yrkesmässigt eller i vinstsyfte, eller om det utgjort ett led i brottslig verksamhet som utövats systematiskt eller i större omfattning. Man kan också tänka sig fall där brottet avsett en särskilt stor mängd bilder eller avsett bilder där barn utsätts för särskilt hänsynslös behandling.⁷⁰

8.1 Straffskalan för innehavsbrott

Även en ny regel om ringa brott infördes 1999. Straffskalan för det ringa brottet fastställdes till böter eller fängelse i högst sex månader. Införandet av en ringa form av barnpornografibrott motiverades av att barnpornografibrottet skulle komma att rymma gärningar av mycket varierande straffvärde. Innehav av barnpornografi har, menade regeringen, normalt sett ett betydligt lägre straffvärde än t. ex. spridning. Som exempel nämndes att en turist ertappas med några enstaka bilder eller videofilmer i bagaget, eller om en person framställer och sparar en enstaka barnpornografisk bild i sin dator.⁷¹ Som ringa brott skall dock inte vara gärningar med ett begränsat straffvärde kunna dömas utan även

⁶⁸ Prop. 1992/93:141 s. 44

⁶⁹ Prop. 1992/93:141, Bet. 1992/93:JuU16, rskr 1992/93:220

⁷⁰ Prop. 1997/98:43 s. 97

⁷¹ A. prop s. 94

gärningar med ett något högre straffvärde. I konsekvens med detta ansåg man att böter inte längre skulle ingå i straffskalan för barnpornografibrott av normalgraden.

Barnpornografiutredningen hade föreslagit att det rena innehavsbrottet aldrig skulle kunna utgöra grovt brott. Regeringen menade dock att samtliga gärningsformer av barnpornografibrottet skulle kunna utgöra grovt brott. Även om rent innehav sällan torde vara att bedöma som grovt brott menade regeringen att man kan tänka sig sådana situationer. Exempelvis om en mellanhand gjort sig skyldig till innehav som varit ett led i en verksamhet som syftat till smuggling eller överlåtelse av ett större parti barnpornografiskt material.⁷²

9. BARNPORNOGRAFIBROTTETS SAMBAND MED ANNAN LAGSTIFTNING

9.1 Brottsbalkens 6 kapitel

I 6 kap. brottsbalken straffbeläggs gärningar där någon genom våld, hot, tvång eller andra liknande otillbörliga gärningar förmår någon till samlag eller annat sexuellt umgänge. Bestämmelserna gäller oavsett offrets ålder, men om gärningen begås mot ett barn bedöms brottet strängare än om offret är en vuxen person.⁷³ Jag kommer här att kort beskriva de brott som kan vara aktuella i samband med att barnpornografi framställs.

För *våldtäkt* kan enligt 6 kap 1 § den dömas som ”genom våld eller genom hot som innebär eller för den hotade framstår som trängande fara tvingar någon annan till samlag eller till annat sexuellt umgänge, om gärningen med hänsyn till kränkningens art och omständigheter i övrigt är jämförlig med påtvingat samlag.” Vid grovt brott kan dömas till tio års fängelse. Offrets låga ålder är en omständighet som kan göra brottet grovt.

Sexuellt tvång kan enligt 6 kap. 2 § den som i annat fall än som avses i 1 §, genom olaga tvång förmår någon till sexuellt umgänge, dömas för. Grovt sexuellt tvång kan leda till fängelse i högst fyra år.

Den som förmår någon annan till sexuellt umgänge genom att allvarligt missbruka hans eller hennes beroende ställning döms enligt 6 kap. 3 § för *sexuellt utnyttjande*. Detsamma gäller

⁷² Prop. 1997/98:43 s. 97

⁷³ A. prop. s. 55

den som har sexuellt umgänge med någon annan genom att otillbörligt utnyttja att denne person befinner sig i vanmakt eller annat hjälplöst tillstånd eller lider av en psykisk störning. Vid grovt brott kan dömas till fängelse i högst sex år.

Beträffande unga och gärningsmannen närstående personer finns bestämmelser som straffbelägger sexuellt umgänge även om detta inte innefattar våld eller tvång. *Sexuellt utnyttjande av underårig* i 6 kap.4 § omfattar fall där någon har sexuellt umgänge med den som är under arton år och som är avkomling till eller står under fostran av gärningsmannen eller för vars vård eller tillsyn gärningsmannen har att svara på grund av myndighets beslut. Även allt sexuellt umgänge med barn under femton år omfattas av bestämmelsen, alltså även i det fall att barnet inte är gärningsmannens avkomling eller står under hans fostran. För grovt brott kan dömas till fängelse i högst åtta år. Vid bedömning av om brottet är grovt skall beaktas offrets låga ålder samt om den som begått gärningen visat särskild hänsynslöshet.

Förförelse av ungdom kan, enligt BrB 6:10, den dömas för som genom att utlova eller ge ersättning skaffar eller söker skaffa sig tillfälligt sexuellt umgänge med någon som är under arton år.

Den bestämmelse i 6 kap. BrB som har störst anknytning speciellt till barnpornografifrågan är dock bestämmelsen mot *sexuellt ofredande* i 6 kap. 7 §. Enligt första stycket straffas den som sexuellt berör barn under femton år om handlingen inte kan anses som sexuellt umgänge. Vidare stadgas straff för den som förmår barn under femton år att företa eller medverka i någon handling med sexuell innebörd. Bestämmelsen avser sådan kroppslig beröring med sexuell inriktning som inte är så närgående eller varaktig att ansvar för sexuellt umgänge kan komma ifråga. Sexuellt ofredande omfattar alltså handlingar som till sin art anses mindre kvalificerade än sexuellt umgänge. Det krävs inte att barnet har utsatts för vare sig tvång eller annan otillbörlig påverkan för att medverka. Dock förutsätts någon form av aktivt handlande från gärningsmannens sida.⁷⁴

Andra stycket i samma paragraf tillkom genom lagstiftning 1994 och har följande lydelse:

"För sexuellt ofredande döms även den som genom tvång, förledande eller annan otillbörlig påverkan förmår någon som har fyllt femton men inte arton år att företa eller medverka i en

⁷⁴ SOU 2001:14 s. 58

handling med sexuell innebörd, om handlingen är ett led i framställning av pornografisk bild eller utgör en posering i annat fall än när det är fråga om framställning av en bild.”

För ansvar krävs att det är fråga om en handling som för en vuxen person har en klar och tydlig sexuell innebörd. Lagstiftningen bygger på att den som uppnått femton år i princip själv har ett ansvar för sina sexuella handlingar. För ansvar krävs därför att gärningsmannen genom tvång, förledande eller annan otillbörlig påverkan förmår den unge att företa eller medverka i handlingen. En medverkan som i alla avseenden är frivillig faller utanför bestämmelsens tillämpningsområde. Vid bedömning av frågan om frivillighet skall bland annat den unges mognadsnivå, förhållande till gärningsmannen och liknande omständigheter beaktas. Om betalning har utlovats blir bedömningen som regel att barnet förmåtts att medverka.⁷⁵ Straffet för sexuellt ofredande är böter eller fängelse i högst två år. Maximistraffet höjdes, på grund av barn särskilda skyddsintresse, 1993 från tidigare ett års fängelse.

Sambandet mellan bestämmelserna i 6 kap och barnpornografibrottet kan i korthet beskrivas enligt följande. Om den som begår ett sexuellt övergrepp även filmar övergreppet skall den ytterligare integritetskränkning som filmningen innebär normalt föranleda ett strängare straff än om detta inte skett. Om den som begår sexualbrottet sedan visar filmen för andra personer utgör det en handling som faller utanför sexualbrottet, men som däremot utgör ett barnpornografibrott då han genom sitt handlande sprider filmen. Även den som inte har någon del i det sexuella övergreppet utan endast t.ex. innehar filmen gör sig skyldig till barnpornografibrott.

För brottet sexuellt ofredande enligt 6 kap. 7 § krävs som nämnts en handling med tydlig sexuell innebörd. Straffbarhet för barnpornografibrott är dock inte begränsat till bilder där barn medverkar i handlingar med sexuell innebörd utan har en vidare omfattning. Här omfattas även bilder då barn genom t.ex. speciella kameraarrangemang framställs på ett sätt som är ägnat att vädja till sexualdriften. Det straffbara området omfattar även tecknade bilder och bilder som framställts genom datateknik.

6 kap BrB, och särskilt 6:7, utgör således en viss spärr för produktion av barnpornografi, men det är möjligt att framställa barnpornografi utan att komma i konflikt med bestämmelserna.⁷⁶

⁷⁵ Holmqvist, m. fl. s. 307-308

⁷⁶ SOU 2001:14 s. 240-241

1998 års sexualbrottsutredning föreslår i betänkandet Sexualbrotten⁷⁷ att en ny bestämmelse om sexuell exploatering av barn införs istället för brottet förförelse av ungdom. Tanken är att den nya bestämmelsen även skall ersätta brottet sexuellt ofredande i BrB 6:7 2 st. Enligt kommittén är den nuvarande barnpornografilagstiftningen inte tillräcklig som skydd för personer under arton år att användas i poseringssammanhang, eftersom barnpornografibrottet inte är konstruerat som ett brott mot person. Man menar därför att lagen inte ger möjlighet för den som utnyttjas att ta tillvara sin rätt som målsägande. Det nya brottet - sexuell exploatering av barn - skall enligt förslaget omfatta sexuell posering mot ersättning samt sexuell posering som ett led i framställning av en pornografisk bild. Även andra typer av handlingar som skadar den unges utveckling, kan komma att omfattas.⁷⁸

9.2 Olaga våldsskildring

För olaga våldsskildring kan enligt BrB 16:10 b den dömas som i bild skildrar sexuellt våld eller tvång med uppsåt att bilden eller bilderna sprids eller som sprider en sådan skildring, om inte gärningen med hänsyn till omständigheterna är försvarlig. Detsamma gäller den som i rörliga bilder närgånget eller utdraget skildrar grovt våld mot människor eller djur med uppsåt att bilderna sprids eller som sprider sådan skildring. Stadgandet om olaga våldsskildring har en motsvarighet i tryckfrihetsförordningen. Enligt 7 kap 4 § 13 p. TF anses olaga våldsskildring varigenom någon i bild skildrar sexuellt våld eller tvång med uppsåt att bilden sprids som tryckfrihetsbrott om gärningen begås genom tryckt skrift. Detta om inte gärningen med hänsyn till omständigheterna är försvarlig.

Det är inte ovanligt att barnpornografiska filmer också innehåller skildringar som är straffbara som olaga våldsskildring. En barnpornografisk skildring kan också innehålla moment av sexuellt våld eller tvång, d.v.s. vara straffbar både som barnpornografi och som olaga våldsskildring. I och med att barnpornografibrottet flyttades ut från TF och YGL hanteras samtliga barnpornografibrott i vanlig brottmålsprocess. Ett problem kan då uppstå när det gäller sådana skildringar som är barnpornografiska och som dessutom utgör sådan olaga våldsskildring som faller inom grundlagarnas tillämpningsområde. Åtal mot sådan olaga våldsskildring skall väckas av justitiekanslern och hanteras enligt den särskilda rättegångsordningen för tryck- och yttrandefrihetsmål. Enligt regeringen är det dock inte

⁷⁷ SOU 2001:14

⁷⁸ SOU 2001:14 s. 251ff

rimligt att olika straffprocessuella regler skulle behöva gälla vid ingripande mot en och samma bild eller filmsekvens. Enligt regeringen skall barnpornografibrottet i dessa fall typiskt sett anses allvarligare än olaga våldsskildring och barnpornografibrottet skall därför konsumera brottet olaga våldsskildring.⁷⁹

När det däremot är fråga om att en viss videofilm innehåller både barnpornografiska sekvenser och olaga våldsskildringar med vuxna aktörer går det enligt regeringen emellertid inte att undvika att olika rättegångsordningar kommer att gälla för de olika brotten. Dessa fall torde enligt regeringen dock inte vara särskilt vanligt förekommande. Det är endast om den som skall ställas inför rätta för barnpornografibrott samtidigt bär ensamansvaret för tryck- eller yttrandefrihetsbrottet olaga våldsskildring som dessa olägenheter uppstår. När detta händer bör man enligt regeringen dock kunna handlägga målen gemensamt enligt 7 kap 7 § 2 st. lagen (1991:1559) om föreskrifter på tryckfrihetsförordningens och yttrandefrihetsgrundlagens område. Enligt denna bestämmelse får ett vanligt brottmål handläggas i samma rättegång som ett tryckfrihetsmål eller yttrandefrihetsmål i vilket talan förs om ansvar, om det på grund av samband mellan målen skulle skapa allvarliga olägenheter att de handlades i skilda rättegångar.⁸⁰

9.3 Förverkande av barnpornografi

Tidigare gällde regeln att barnpornografiska bilder av verklighetstrogen karaktär som anträffades vid en förundersökning och som inte omfattades av TF:s och YGL:s tillämpningsområde skulle förklaras förverkade om det inte fanns särskilda skäl mot detta. Vid bedömning av vad som utgjorde särskilda skäl skulle man titta på vad som utgjorde försvarlig gärning enligt BrB 16:10 a.⁸¹

I samband med utvidgningen av barnpornografibrottet ändrades lagen (1994:1478) om förverkande av barnpornografi så att all form av barnpornografi omfattas. Dessutom slopades kravet på att barnpornografen måste påträffas vid en förundersökning för att förverkande skall kunna ske. Förändringen motiverades av regeringen med att barnpornografiska skildringar är förnedrande för barn, och att fortsatt spridning av sådana skildringar därför borde förhindras.

⁷⁹ Prop. 1997/98:43 s. 75-76

⁸⁰ A. prop. s. 77

⁸¹ SOU 1997:29 s. 76

Man menade att utgångspunkten borde vara att all barnpornografi som påträffas skall kunna tas i beslag och att det i princip inte bör förekomma att den skall behöva lämnas ut till någon, exempelvis ägaren. Lagen om förverkande av barnpornografi skall dock inte tillämpas om en skildring istället kan förverkas enligt bestämmelser i brottsbalken eller lagen (1960:418) om straff för varusmuggling.⁸²

10. BESTÄMMELSER OM BARNPORNOGRAFI I VISSA ANDRA LÄNDER

I **Danmark** är det sedan 1980 straffbart att i förvärvssyfte sprida, framställa eller anskaffa barnpornografi. Utanför det straffbara området faller privata överlåtelser och förevisningar. Vidare omfattas inte tecknade bilder. Innehav av grövre former av barnpornografi är kriminaliserat sedan 1995. Begränsningen har motiverats med att det har ansetts ha viss brottsförebyggande verkan att tillåta innehav av viss barnpornografi som kan anses mindre grov. Någon fixerad åldersgräns har av effektivitetsskäl inte införts. Enligt motiven är avsikten att barn under 15 år skall omfattas och åldern skall i praxis fastställas efter en bedömning av hur långt barnet kommit i sin pubertetsutveckling.⁸³

Finland har sedan den 1 januari 1999 en ny lag om förbud mot befattnings och innehav av barnpornografi. Tidigare lagstiftning gällde produktion och spridning av pornografi i allmänhet. Syftet med det nya förbudet är att skydda barn mot kränkande gärningar. Förbudet gäller därför ej tecknade bilder, förutsatt att inget barn stått modell för bilden. Syftet med innehavsförbudet har varit att påverka efterfrågan på barnpornografi och därigenom skydda barn från sexuellt utnyttjande och integritetskränkning. Även i Finland gäller innehavsförbudet endast grövre former av barnpornografi, d.v.s. bilder som visar ett barn som deltar i samlag eller i något därmed jämförligt sexuellt umgänge. Inte heller i Finland har någon uttrycklig åldersgräns stadgats.⁸⁴

I **Norge** är i princip all hantering av barnpornografi kriminaliserad, även innehav, dock ej innehav av tecknad barnpornografi.⁸⁵ Åldersgränsen är satt till att gälla den som är under 16 år, kan antas vara under 16 år eller framställs som att vara under 16 år. En bild kan alltså vara

⁸² Prop. 1997/98:43 s. 102

⁸³ SOU 1997:29 s. 82

⁸⁴ A. bet s. 83-84

⁸⁵ Wong, s. 615

barnpornografisk även om den avbildade personen inte ens kan antas vara under 16 år.

I **Tyskland** är sedan början på 90-talet i princip all befattning med barnpornografi kriminaliserad. Förbudet mot innehav och anskaffande av barnpornografi gäller dock endast bilder som skildrar verkliga händelseförlopp. Avsikten med kriminaliseringen var att så långt som möjligt minska efterfrågan av barnpornografi och därigenom minska produktionen. Med barn avses en person under 14 år.⁸⁶

Belgien har ju som bekant varit hårt drabbat av barnpornografihärvor. I detta land är sedan år 1995 i princip all hantering av barnpornografi kriminaliserad, även innehav. Med barn avses i Belgien den som är under 16 år. I **Holland** har man förbjudit hantering av barnpornografi på alla sätt utom innehav för eget bruk. Om syftet är att distribuera materialet vidare är innehavet dock förbjudet. Med barn avses här en person under 16 år. **Frankrike** har nyligen infört ett förbud mot innehav av barnpornografi. Med barn avses i Frankrike en person under 18 år.⁸⁷

Även i **England** är i stort sett all hantering inklusive innehav av barnpornografi förbjuden, och här faller alla oanständiga bilder av barn under förbudet. Från början var endast framställning och spridning straffbart, men man utökade 1988 kriminaliseringen till att gälla även innehav då man ansåg att spridning ofta är svårt att påvisa. Med barn avses en person som inte fyllt 16 år.⁸⁸

Av de här uppräknade länderna är **USA** det land som har mest vidsträckt kriminalisering på området. I princip all befattning med barnpornografi är förbjuden. Inom det straffbara området faller inte bara barnpornografiska bilder utan bilder av nakna barn över huvud taget. Även bilder av påklädda barn kan falla inom det straffbara området. Bilderna behöver heller inte skildra verkliga personer utan även bilder som skapats med hjälp av t.ex. datorer omfattas av straffstadgandet. För innehavsbrott krävs att gärningen avser ett alster, t.ex. en tidskrift eller en film, som skall innehålla minst tre bilder. Med barn avses i USA en person som är under 18 år. Intressant att notera är att i USA diskuteras ständigt om lagstiftningen mot

⁸⁶ SOU 1997:29 s. 87

⁸⁷ A. bet s. 88-89

⁸⁸ A. bet s. 90-91

barnpornografi verkligen är förenligt med den amerikanska författningens första tillägg om yttrandefrihet.⁸⁹

Slutligen är även i **Kanada** i princip all befattning med barnpornografi, även innehav, kriminaliserat. Med barnpornografi avser man i Kanada alla slags bilder som skildrar en person som är eller som framställs vara under 18 år och som är inblandad eller som framställs vara inblandad i uttryckliga sexuella handlingar.⁹⁰

11. MEDIADEBATTEN

Medierna har haft en viktig roll som opinionsbildare i barnpornografifrågan. Det är tack vare media som det blivit allmänt känt att barnpornografi över huvud taget existerar. Allt sedan Huddingehärvan 1992 har uppmärksamheten kring pedofiler pågått i media. Vi läser, blir upprörda och opinion väcks. Denna upprördhet är också ofta startmotor i den politiska processen. Kvällstidningarnas kampanjer har med säkerhet påverkat politikerna att ta tag i frågan. Medias bevakning är dock ofta inriktad på sensation och kan stämma dåligt med verkligheten. Sexuella övergrepp på barn har ibland bevakats mer för att det är ett säljande ämne, än för att det är ett viktigt samhällsproblem. Övergrepp beskrivs ofta som något hemskt som drabbar ett enskilt barn, medan det i själva verket också är ett allvarligt samhällsproblem. Förutom att det enskilda barnet blir lidande, drabbas också samhället som måste ta hand om dem som utsatts och därefter utvecklat psykisk sjukdom, missbruk eller liknande.⁹¹

Media har dock inte bara rapporterat om de barnpornografibrott som avslöjats, utan också uppmärksamhet följt lagstiftningsarbetet som pågått de senaste åren. Detta har varit ett hett ämne på både ledarsidor och debattsidor. Diskussionen har främst rört sig mellan dem som ser skyddet av barnen som det absolut viktigaste, och dem som oroar sig för vad åtgärder mot barnpornografen skulle innebära för yttrandefriheten.

Från journalisternas sida framförs mycket oro för att de inte längre skall kunna sköta sin nyhetsbevakning utan att riskera att göra sig skyldiga till barnpornografibrott. Man anser att

⁸⁹ SOU 1997:29 s. 91-93

⁹⁰ A. bet. s. 95

⁹¹ Hagner, s. 139-140

innehavsförbudet försvagar möjligheterna att avslöja och driva opinion. Man använder också argumentet att inte heller frivilligorganisationer som Röda Korset och Rädda Barnen längre kommer att kunna inneha sådant material i opinionsbildande syfte.⁹² Visserligen ska det fortsätta att finnas tillfällen när särskilda omständigheter tillåter att seriösa journalister innehar barnpornografi en tid, men vad är en seriös journalist och vem skall avgöra det, och enligt vilka kriterier?⁹³ Försvarlighetsrekvisitet verkar inte särskilt lugnande på journalistkåren. Organisationen Rädda Barnen, som varit mycket delaktig i hela barnpornografifrågan, ställer sig dock bakom innehavskriminaliseringen. Visserligen inskränker den nya lagen deras möjligheter att inneha barnpornografi, som ibland behövs i undervisningen av behandlingspersonal för att dessa skall få en bättre förståelse för vad barnen kan ha gått igenom. De anser dock att inskränkningarna är rimliga, barnets rätt måste gå i första rummet. Detta uttryckte Rädda Barnen också redan i sitt remissvar.⁹⁴

Debatten har vidare rört sig runt frågan om den nya kriminaliseringen innebär att man gör ett undantag från censurförbudet som kan komma att få smittoeffekter, det vill säga att den kan föranleda att fler undantag förs från censurförbudet i framtiden. Många anser att barnpornografi undantaget innebär ett olyckligt prejudikat vad gäller statens möjligheter att flytta om yttrandefrihetens gränser.⁹⁵ Andra anser dessa farhågor vara överdrivna. Det finns redan ett undantag från censurförbudet – filmcensuren – som har funnits i 80 år utan att ha haft smittoeffekter på andra områden. Här finns också argumentet att det inte handlar om censur i dess egentliga mening att ett statligt organ förhandsgranskar något som någon sedan avser att publicera. Vad det istället handlar om är att materialet, som är ett bevis på att ett brott har begåtts, inte ostraffat skall få innehas av människor för deras nöjes skull.⁹⁶

Oro har också framförts om vad som kan hända om anonymitetsskyddet, som innebär att en journalist kan ta emot tips för publicering utan att behöva röja informationskällan, inskränks. Om journalisten måste uppge sin informationskälla kan informationsflödet hämmas, vilket skulle få allvarliga konsekvenser för nyhetsförmedlingen. Barnpornografihärvorna i Sverige har avslöjats för allmänheten genom media och sådana avslöjanden kanske i framtiden kan

⁹² Ledarsidan, Rör inte gränsen för yttrandefrihet, Norrköpings Tidningar, Östergötlands Dagblad 1997-10-30

⁹³ Funcke, Nils, Regeringen inför censur, Sydsvenska Dagbladet 1997-12-21

⁹⁴ Thurdin, Görel, Lagförslag om barnporr stoppar inte journalistik, Norrköpings Tidningar 1997-10-30

⁹⁵ Ledarsidan, Rör inte gränsen för yttrandefrihet, Norrköpings Tidningar 1997-10-30

⁹⁶ Arrbäck, Gunnel, Barnpornografi och yttrandefrihet, Upsala Nya Tidning 1994-03-16

hämmas om anonymitetsskyddet inte är så starkt. Det hävdas att den stora och omtalade barnpornografihärvan i Belgien 1996 delvis kunnat pågå länge därför att det ej fanns någon debatt. En samhällskritisk bevakning hade tidigt kunnat avslöja vad som pågick och tvingat fram ett handlande från berörda myndigheter, menar kritikerna. I Belgien är all befattning med barnpornografi, även innehav, förbjuden sedan 1995.⁹⁷ Å andra sidan har även förespråkarna för innehavsförbud många gånger pekat på det faktum att lagstiftning om detta finns i många andra länder, och menar därmed att även Sverige borde kunna ha sådan lagstiftning.⁹⁸

En annan fråga som diskuterats är huruvida förälskade unga par på över 15 år som tar bilder på varandra skall bli kriminella.⁹⁹ Frågan har behandlats av Barnpornografiutredningen som menar att sådana bilder borde hamna under försvarlighetsrekvisitet såsom straffritt att inneha. De kan dock ej få spridas straffritt¹⁰⁰, men om det verkligen är frivilligt dokumenterande av ungdomars kärleksakt är det med säkerhet ej heller meningen att de ska spridas.

En del motståndare mot ett totalförbud hävdade att omfattningen av barnpornografi är mycket liten och att kretsen som ägnar sig åt barnporr är snäv. Meningar framfördes att man därför förlorar mer än man vinner när en innehavskriminalisering med åtföljande ingrepp i yttrandefriheten införs.¹⁰¹ Andra menar att omfattningen av barnpornografen inte alls är så liten, och hänvisar till de barnporrhärvor som nystades upp i Sverige i början på 90-talet där mängder av filmer och bilder beslagtogs.¹⁰²

Det förslag som framlades av Barnpornografiutredningen utsattes för hård kritik. Då förslaget endast omfattade barnpornografi som sprids genom filmer utan ursprungsuppgifter, ansågs det allmänt inte vara tillräckligt långtgående. Utredningens utgångspunkt att det ej finns ekonomiska intressen i branschen och att risken för att bulvaner skulle komma att användas är obefintlig kritiserades hårt.¹⁰³ Regeringen ställde sig sedermera bakom denna kritik.

⁹⁷ Hellsvik, Gun, Regeringen struntar i grundlagen, Smålandsposten 1997-12-27

⁹⁸ Söder, Karin m.fl. Barnpornografi är inte yttrandefrihet, Expressen 1994-04-11 och Leijonhuvud, M./ Warling-Nerep, W. Hur man fredar barn, Svenska Dagbladet 1996-09-29

⁹⁹ Träskman, Per Ole, Går det att tygla lustan? Om straffbar pornografi, pedofili och prostitution, JFT 1998 s.366

¹⁰⁰ SOU 1997:29 s.155

¹⁰¹ Olsson, Anders K. Principerna är till för oss andra, Svenska Dagbladet 1996-12-06

¹⁰² Ledarsidan, Förbud enda rätta beslutet, Gefle Dagblad 1997-08-21

¹⁰³ Warling-Nerep, Wiweka, Barnpornografi – är det verkligen ett bruk av yttrandefrihet? JT 1996/97 s. 1115f

Vad gäller den rent lagtekniska lösningen menade många att barnpornografi skulle kunna undantas från grundlagsskyddet på samma sätt som gäller för tobaks- och alkoholreklam, d.v.s. att man i TF 1:9 anger att utan hinder av TF gäller vad i lag är stadgat om förbud mot sådana annonser. Regeringen menade dock att syftet med grundlagarna är att värna om fundamentala demokratiska principer och att de därför inte borde belamras med en mängd tekniskt komplicerade undantagsregler.¹⁰⁴

Det faktum att det nya förbudet skulle gälla även teckningar, målningar eller andra hantverk om dessa spreds gav upphov till en hel del debatt. Hur skulle gränsen dras och framför allt vem skulle dra gränsen vad som var konst eller barnpornografi? Diskussionen rörde sig framför allt runt en i slutet på 90-talet aktuell utställning på Historiska museet som visade bilder av nakna unga pojkar. Barnpornografi menade en del, andra talade om dokumentation av olika skönhetsaspekter. Det var inte alls ovanligt att åsikterna gick vitt isär. När det är fråga om gränsfall menade en del att visst ansvar måste läggas på konstnären samt att omgivningen måste vara lyhörd på reaktioner. I det aktuella fallet hade t. ex. museipersonalen noterat en markant ökning av gruppen ensamman medelålders män bland besökarna. En skribent menade att detta verkligen borde vara ett tecken på att konsten kanske inte var bara just konst. Speciellt som dessa manliga besökare endast var intresserade av den utställningen och inget annat på museet.¹⁰⁵

Efter att lagändringen trädde i kraft svalnade debatten i media ganska snabbt. Just diskussionen angående konst var dock en fråga som fortsatte att uppröra ett tag till. Framför allt fortsatte konstnärens ansvar att betonas och diskussionen knöt ofta an till en aktuell utställning. På senare tid har de flesta artiklar haft ett positivt innehåll. Man beskriver t.ex. polisens framgångar i jakten på barnporr och mot sexuella övergrepp. Media har också fortsatt att uppmärksammat bevaka de mål angående barnpornografi och sexuella övergrepp mot barn som pågår.

¹⁰⁴ Freivalds, Laila, All barnporr kan förbjudas, Gefle Dagblad 1998-01-04

¹⁰⁵ Storm, Karin, Konstnärer har ansvar, Göteborgs Posten 1998-10-19

12. AKTUELLA MÅL OM BARNPORNOGRAFIBROTT

12.1 Högsta Domstolen¹⁰⁶

Målet gällde en man som under en tid av drygt ett halvår från sitt hem spridit barnpornografiska bilder via Internet. Mannen hade två datorer för vilka han utnyttjade en programvara som ger möjlighet att ”chatta” med andra Internetanvändare. Härigenom kan personer med vissa intressen kommunicera med varandra på speciella kanaler. Mannen var ansluten till en sådan kanal med beteckningen ”Preteen”. Han hade också en tilläggstjänst som gav honom utrymme för lagring av material. Till detta utrymme kunde besökare ladda upp filer till mannens dator och därifrån själva ladda ned filer till egna datorer. Det fanns också en form av annons som skulle locka besökare.

För att få ladda ned tre filer till egen dator krävdes av en besökare att han laddade upp en fil till mannens dator. Antalet filer med barnpornografiskt material uppgick hos mannen till ca 2 200 stycken. Av dessa var 56 stycken frekvenser av rörliga bilder med en speltid på upp till en minut. Resten var stillbilder av vilka en del ingick i bildserier på barn och så att säga skildrade ett händelseförlopp. 881 besökare hade tagit kontakt med mannens dator och erhållit bilder. Antalet bilder som spridits uppgick till 8 299 stycken.

Mannen uppgav att han egentligen inte varit ute efter barnpornografi utan annan ”laglig” pornografi. Barnpornografibilderna visade sig emellertid vara hårdvaluta när han skulle byta till sig annan pornografi och han gjorde därför inte något åt det utan lät byteshandeln på sin dator fortsätta. Han uppgav att han hade känt till vad som fanns att tillgå och vad han hade att erbjuda, men att det var först i och med polisens utredning som han blev medveten om att spridningen varit så stor som den var.

Mannen erkände gärningen och dömdes av tingsrätten till sex månaders fängelse för grovt barnpornografibrott. I hovrätten yrkade åklagaren på straffskärpning medan mannen yrkade att påföljden skulle bestämmas till villkorlig dom med föreskrift om samhällstjänst. Hovrätten fastställde dock tingsrättens dom.

¹⁰⁶ Mål nr. B 4644-01

När Högsta Domstolen tog upp målet hade man två frågor att ta ställning till; om brottet var att anse som grovt samt vilken påföljd som skulle bestämmas. HD konstaterade att enligt 16 kap 10 a § brottsbalken skall vid bedömandet om ett barnpornografibrott är grovt särskilt beaktas om det begåtts yrkesmässigt eller i vinstsyfte, utgjort ett led i brottslig verksamhet som utövats systematiskt eller i större omfattning, avsett en särskilt stor mängd bilder eller avsett bilder där barn utsätts för särskilt hänsynslös behandling.

När den särskilda straffskalan för grovt barnpornografibrott infördes var den utökade kriminaliseringen inte i och för sig tänkt att resultera i en skärpning av straffmättningspraxis för dessa brott. Barnpornografibrott kunde dock tänkas vara av så allvarlig art att förut gällande straffmaximum tedde sig otillräckligt. HD poängterade att det framför allt var barnpornografi i filmer som stod i centrum när det grova barnpornografibrottet infördes. HD menade att antalet stillbilder rimligen måste vara högre än antalet filmer för att ett brott skall anses som grovt, förutsatt att övriga omständigheter är likvärdiga. HD ansåg dock att även med beaktande därav fick mannens innehav av barnpornografi anses som stort, och han hade dessutom hållit materialet tillgängligt så att det spritts till andra i betydande utsträckning. Spridningsverksamheten ansågs ha varit om fattande. HD lade också in i bedömningen att verksamheten lagt upp på ett systematiskt sätt och att ett slags marknadsföring bedrivits. Brottet var således enligt HD att bedöma som grovt.

Nästa fråga för HD var att bedöma påföljd för brottet. Enligt 30 kap. 4 § skall rätten vid val av påföljd fästa särskilt avseende vid omständigheter som talar för en lindrigare påföljd än fängelse. Som skäl för fängelse får rätten bland annat beakta brottslighetens straffvärde och art. ”Artbrott” är främst brott som av allmänpreventiva skäl ansetts motivera fängelse även om brottet i sig inte har särskilt högt straffvärde. HD konstaterade att barnpornografibrott inte brukar anges som exempel på artbrott. HD menade dock att eftersom lagstiftaren betraktat barnpornografibrottet med utomordentligt allvar talade det för att åtminstone grovt barnpornografibrott måste anses vara av sådan art att fängelse normalt bör följa. Avslutningsvis menade därför HD att påföljden för grovt barnpornografibrott bör bestämmas till fängelse, om inte speciella skäl med tillräcklig styrka i det enskilda fallet talar för någon annan påföljd. Några sådana skäl ansåg HD inte förelåga i mannens fall utan hovrättens dom fastställdes.

12.2 Svea Hovrätt¹⁰⁷

I målet väckt åklagaren talan mot P.T. för att han i dator och på CD-skiva i sin bostad innehåft 5 490 bilder och 38 filmer som skildrar barn i pornografisk bild. Som redovisats tidigare i uppsatsen¹⁰⁸ bedömde hovrätten frågan om innehavet var försvarligt. Mannen hade uppgett att han arbetade för att bekämpa barnpornografi. Hovrätten kom dock fram till att innehavet inte var försvarligt då flera omständigheter pekade på att P.T. inte alls innehåft bilderna i det syfte an angett.

Hovrätten bedömde också frågan om brottet skulle bedömas som grovt. Åklagaren hade som skäl för att brottet skulle anses som grovt angett att det avsett en särskilt stor mängd bilder och att flera bilder visade barn som utsattes för särskilt hänsynslös behandling. Hovrätten fann dock att även om P.T:s innehav från allmänna utgångspunkter måste anses utgöra en stor mängd bilder, så måste kriteriet särskilt stor mängd rimligen avse innehav av en ännu större omfattning. Således kunde inte enbart storleken på innehavet i detta fall leda till att brottet var att anse som grovt, menade hovrätten. Vidare fann hovrätten att de bilder de sett, liksom alla barnpornografiska bilder, visade barn som utsätts för en hänsynslös behandling. En stor del av materialet visade, som hovrätten uttryckte det, ”tämmligen stereotypa bilder” av ett slag som sannolikt är den vanligaste typen av barnpornografi. Det fanns dock också bilder som visade verkliga sexuella handlingar och därmed en dokumentation av begångna sexualbrott. Även om materialet således innehöll bilder som visade barn som utsätts för mycket hänsynslös behandling ansåg hovrätten ändå inte att det fanns tillräckliga skäl att bedöma innehavet som grovt brott på den grunden att det fanns bilder som visade barn som utsattes för särskilt hänsynslös behandling.

Hovrätten fann därför att P.T. skulle dömas för barnpornografibrott som inte var att anse som grovt. P.T. dömdes också för grovt narkotikabrott, narkotikabrott och grovt vapenbrott. Tingsrätten hade bestämt påföljden till 8 års fängelse. Hovrätten fann, trots att man lindrade rubriceringen beträffande barnpornografibrottet, inte anledning att sänka fängelsestraffet.

¹⁰⁷ RH 2001:30

¹⁰⁸ avsnitt 6.2.4

12.3 Vänersborgs Tingsrätt¹⁰⁹

Åklagaren yrkade ansvar å J.M. för grovt barnpornografibrott. Gärningarna bestod i att J.M. i sin bostad innehaft sammanlagt 42 000 barnpornografiska bilder och en videofilm med barnpornografiskt innehåll. J.M. hade förvarat bilderna i hårddisken på sin dator och på CD-rom skivor. J.M. hade vidare skildrat barn i pornografiska bilder då han framställt i vart fall 8 500 sådana bilder genom att kopiera redan befintligt bildmaterial på CD-rom skivor. J.M. hade också spridit eller överlåtit ca 8 500 barnpornografiska bilder då han skickat en CD-rom skiva, på vilken bilderna var lagrade, till en postbox i Eskilstuna.

J.M. erkände brottet och angav följande bakgrund. J.M. hade sedan tonåren varit mycket intresserad av data. När Internet kom skrevs det mycket om barnpornografi på nätet och hur mycket det fanns där. J.M. började söka och fann bilder från hela världen. Han började ta hem bilder och spara redan 1997. Han började ganska snart lägga upp kataloger och hade ett så kallat listprogram. Det som för honom var intressantast var sökandet och uppläggnings av filer. Genom en webbsida kom han i kontakt med en person i Eskilstuna som ville byta filmer. J.M. ville beställa en film av personen och erbjöd honom en CD-skiva med bilder i utbyte. Han sände skivan till en adress i Eskilstuna, men fick ingen videofilm tillbaka.

Tingsrätten gjorde bedömningen att antalet bilder måste anses ha utgjort en i lagens mening särskilt stor mängd. Åtskilliga bilder visade mycket små barn som uppenbart utsattes för särskilt hänsynslös behandling genom att vuxna män genomför samlag med barnen samt att vuxna personer infört olika föremål i barnens underliv eller anus. Tingsrätten ansåg därför att gärningen skulle bedömas som grovt brott.

Tingsrättens uppfattning var vidare att grovt barnpornografibrott bör bedömas som ett artbrott och att påföljden för sådant brott skall bestämmas till fängelse om inte särskilda skäl talar emot. I J.M:s fall fanns det enligt tingsrätten inte några sådana särskilda skäl. Påföljden bestämdes därför till fängelse i sex månader. J.M. överklagade tingsrättens dom till hovrätten och åklagaren överklagade avslutningsvis. J.M. återkallade dock sitt överklagande vilket gjorde att målet ej togs upp i hovrätten.

¹⁰⁹ Mål nr. B 1218-99

12.4 Borås Tingsrätt¹¹⁰

I detta fall åtalades en man för att han under en knapp månad innehaft minst 31 stycken pornografiska bilder av barn. Domen innehåller inte särskilt mycket information om vad som egentligen har hänt. I en notis i GP kunde man läsa att åklagaren ansåg att det rörde sig om en isolerad händelse och att han inte misstänkte att mannen ingick i något nätverk. Enligt samma notis hade mannen själv sagt att han laddade ned bilderna av ren nyfikenhet.

Tingsrätten gjorde bedömningen att gärningen var ett ringa brott, då gärningen endast innefattade ett rent innehav och omfattningen av bilderna var tämligen begränsad. Mannen dömdes till 80 dagsböter.

12.5 Alingsås Tingsrätt¹¹¹

I målet åtalades en man M.F. för grovt barnpornografibrott samt för grovt sexuellt utnyttjande av underårig. Åtalet för grovt sexuellt utnyttjande gällde att mannen under flera års tid sexuellt förgripit sig på fyra pojkar. Den åtalade kom i kontakt med pojkarna genom ett tidigare jobb på en flyktingförläggning. Tre av barnen hade enligt åklagaren utsatts för regelbundna orala och anala samlag samt andra fysiska beröringar av sexuell karaktär under åren 1998-2002. Den fjärde pojken hade enligt åklagaren utnyttjats sexuellt på liknande sätt vid ett stort antal tillfällen mellan åren 1991 och 1994.

Barnpornografibrottet utgjordes av att mannen innehaft 59 bilder och 19 filmer med barnpornografiska motiv. Därutöver innehade mannen ytterligare 25 barnpornografiska bilder som han själv framställt när han förgrep sig på de fyra pojkarna. Åklagare hade yrkat att barnpornografibrottet skulle anses som grovt efter som det utgjort ett led i en brottslig verksamhet som utövats systematiskt och i stor omfattning. Största delen av domen är sekretessbelagd så det framgår inte hur tingsrätten bedömde barnpornografibrottet. Mannen dömdes dock till fem års fängelse för barnpornografibrott och grovt sexuellt utnyttjande av underårig.

¹¹⁰ Mål nr. B 162-02

¹¹¹ Mål nr. B 1066-02

13. SLUTSATS OCH AVSLUTNING

Att arbetet med den nya lagstiftningen blev mycket omtalat, och att så många åsikter framfördes från olika håll, berodde sannolikt framför allt på två saker. För det första att barnpornografi och sexuella övergrepp på barn är något som del allra flesta människor reagerar starkt emot. När man inser vilka fruktansvärda upplevelser de här barnen får stå ut med då vill nästan alla ge uttryck för sina känslor. Den andra anledningen till den heta debatten var att det gällde ett ingrepp i yttrandefriheten.

Yttrandefrihet är grundläggande för ett demokratiskt samhällsskick, och en förutsättning för åsiktsfriheten. Yttrandefrihet innebär frihet att i tal, skrift, bild eller på annat sätt meddela upplysningar samt uttrycka tankar, åsikter och känslor. Varje medborgare är dessutom försäkrad informationsfrihet, vilket innebär frihet att inhämta och mottaga upplysningar och i övrigt ta del av andras yttranden.¹¹² Friheten att uttrycka sig i tryckt skrift, radio, film eller dylikt regleras i de särskilda grundlagarna TF och YGL. Dessa lagars ändamål är att säkra ett fritt meningsutbyte, en allmän upplysning och ett fritt konstnärligt skapande avseende livets alla tänkbara områden. Att lyfta ut barnpornografibrottet ur TF och YGL innebär på sätt och vis ett ingrepp i dessa friheter. Jag anser dock att det är berättigat att fråga sig om det var rätt att barnpornografibrottet hamnade i TF:s och YGL:s brottskataloger från början. Att genom bild eller film dokumentera sexuella övergrepp på barn, har det verkligen med TF:s syfte att göra? Enligt min mening är sådana gärningar inte ett missbruk av yttrandefriheten utan endast ett led i ett sexuellt övergrepp mot barn.

Det var dock inte åsikten att brottet hamnat fel 1980 som fick regeringen att föreslå att barnpornografibrottet flyttades ut från grundlagarnas tillämpningsområde. Enligt regeringen var problemet att ingripanden mot grundlagsskyddat material är oförenligt med viktiga tryckfrihetsrättsliga principer. Barnpornografi är dock en fruktansvärd kränkning av barnet och då barn har ett särskilt behov av skydd måste detta intresse komma i första rummet, konstaterar man. Samtidigt ville man ingripa i grundlagarna så lite som möjligt. Att helt lyfta ut barnpornografibrottet ur grundlagarna ansåg man var det bästa sättet. Detta gav möjlighet till bäst skydd för barnen och lämnade samtidigt grundlagarna intakta, vilket gjorde att

¹¹² TF 2 kap. 1 §

effekterna på det tryck- och yttrandefrihetsrättsliga området blev begränsade. Man ansåg således att man med denna lagtekniska lösning kunde skydda både barnen och tryckfriheten.

Förändringen av lagstiftningen innebar också att brottsbalkens bestämmelse om barnpornografibrott utvidgades till att omfatta i princip all befattning med barnpornografi, inklusive innehav. Regeringens förhoppning var att efterfrågan på sådant material skulle minska vilket i sin tur skulle leda till att de sexuella övergreppen kan motverkas. Man ville också hindra att kränkningen fortsätter i och med att filmerna beskådas om och om igen. Att ha varit med om sexuella övergrepp är illa nog. Att sedan resten av livet veta att det finns människor runt om i världen som regelbundet tittar på händelsen måst vara en fruktansvärd känsla. För mig är det en självklarhet att innehav av barnpornografi skall vara förbjudet då det utgör en förlängning av ett fruktansvärt brott. Dessvärre har jag svårt att tänka mig att innehavskriminaliseringen kommer att leda till färre sexuella övergrepp mot barn. De flesta bilder och filmer som polisen beslagtar idag är amatörbilder framställda av pedofilerna själva. För dessa människor är driften inte bara att framställa bilder utan också att faktiskt genomföra övergreppet. Den driften försvinner inte bara för att innehav av bilderna blir förbjudet.

I den gamla lagstiftningen fanns ingen åldersgräns stadgad. Barnens könsmodningsprocess skulle vara avgörande. Lagstiftaren ville genom införandet av en åldersgräns komma åt de fall där man vet att barnet är under 18 år, fast dennes könsmodningsprocess hunnit långt. En del barn är tidigt utvecklade kroppsligt, men de är fortfarande barn som behöver skyddas. Genom kombinationsregeln hoppas man hindra att filmer marknadsförs med att medarbetarna är unga samt förhindra att falska åldersintyg används, vilket skulle kunna förekomma om det var enbart åldern som gällde. Själv ser jag det som en klar förbättring att åldersgränsen infördes. Kroppens mognad går inte hand i hand med den inre mognaden. Ett barn är ett barn oavsett hur långt dess kropp kommit i sin utveckling.

I media fördes för- och motargument fram angående alla eventuella lagtekniska lösningar på problemet. En del som deltog i debatten visade, anser jag, stor okunnighet i barnfrågor. De vet allt om TF och YGL, men att barnpornografi faktiskt innebär sexuella övergrepp verkade ha gått en del människor förbi. Som helhet är det dock enligt min uppfattning så att media har haft en stor och viktig roll i att göra problemet allmänt känt. Medias fortsatta intresse att rapportera om barnpornografi och sexuella övergrepp är också mycket viktigt. Att sådana

övergrepp sker är inget som får glömmas bort. De utsatta barnen har inte en chans utan hjälp av vuxna.

Vad gäller de olika mål om barnpornografibrott som jag redogjort för går det som sagt inte att dra några slutsatser om den nya lagstiftningens verkningar utifrån dessa mål. Fallen utgör ändå en intressant samling eftersom de spänner över ett vitt spektra. Från ett litet innehav om 30 bilder under en kort tid som gav ett bötesstraff, till ett enormt innehav av 42 000 bilder samt även pridning av ett stort antal bilder, vilket gav fängelse i sex månader.

I målet från Alingsås TR är det de sexuella övergreppen som är det stora brottet, ett brott som också dokumenterades i bilder. Straffet blev fem års fängelse. Den senaste tiden har man i GP kunnat läsa om en utredning angående ett pedofilt nätverk med i alla fall sju misstänkta gärningsmän. Mannen som dömdes i Alingsås misstänks ha varit den som förmedlat kontakter mellan vuxna och barn i detta pedofila nätverk.¹¹³ Eventuellt är alltså ytterligare en pedofilhärva på väg att nystas upp.

Målet från Högsta Domstolen är naturligtvis mest intressant då det kommer att vara vägledande i bedömning av om brott är att anses som grovt. Det är också intressant att HD i domen slår fast att grovt barnpornografibrott skall anses vara ett s.k. artbrott.

Även om det ännu inte finns särskilt många publicerade domar om barnpornografibrott kan man med hjälp av statistik dra slutsatsen att den nya lagstiftningen gjort nytta. Antalet personer dömda för barnpornografibrott har ökat kraftigt sedan den nya lagstiftningen trädde i kraft. Barnpornografiutredningen listade i sitt betänkande en rättsfallsöversikt över samtliga domar avseende barnpornografibrott.¹¹⁴ Från 1980 till 1996, alltså en period av 16 år, uppgick antalet domar om barnpornografibrott endast till 18 stycken. Efter lagändringen 1999 kan man se en markant skillnad i antalet domar. 1999 uppgick antalet domar avseende barnpornografibrott till 13 stycken. År 2000 var antalet domar på området 20 stycken, och år 2001 uppgick antalet domar till 25 stycken.¹¹⁵ Det är nog inte felaktigt att dra slutsatsen att innehavskriminaliseringen gjort det lättare att komma åt dessa brottslingar.

¹¹³ Lenken, Peter/Liljenberg, Anna, Härvan avslöjades av en slump, Göteborgs-Posten 2002-10-06, Lenken, Peter, Pedofilhärvan växer ytterligare, Göteborgs-Posten 2002-10-10

¹¹⁴ SOU 1997:29 s. 107-111

¹¹⁵ Statistik från Brottsförebyggande rådet, www.bra.se

Avslutningsvis vill jag reflektera lite över det faktum att det under tio års tid var fullt lagligt att framställa barnpornografi i Sverige. Så här efteråt verkar det ganska otroligt. Men kanske var det inte så konstigt att man avkriminaliserade pornografi som man gjorde 1971. Barnpornografi sådan den finns idag fanns inte då. Inte ens herrtidningar såg ut som idag med grov pornografi, utan bestod mer av erotiska skildringar. Samhällsförändringar och tekniska förändringar gör att många saker förändras och utvecklas, både bra och dåligt. Dessa förändringar gör att även lagstiftning ibland måste förändras för att kunna göra den nytta som är meningen och skydda dem som behöver skydd. I det här fallet behövde något göras för att skydda både barn och tryck- och yttrandefriheten. Lagstiftningsarbetet tog tid och var mycket omdiskuterat, men så har också den lagtekniska lösning man till slut valde givit ett gott resultat.

KÄLLFÖRTECKNING

Offentligt tryck

- Proposition 1978/79:179 *om ändring i tryckfrihetsförordningen m.m.*
- Proposition 1992/93:141 *om ändring i brottsbalken m.m.*
- Proposition 1997/98:43 *Tryckfrihetsförordningens och yttrandefrihetsgrundlagens tillämpningsområde – barnpornografifrågan m.m.*
- DsJu 1978:8 *Barnpornografi*
- SOU 1997:29 *Barnpornografifrågan. Innehavskriminalisering m.m.*
- SOU 2001:14 *Sexualbrotten. Ett ökat skydd för den sexuella identiteten och angränsande frågor.*
- Bet. 1997/98:KU19 *Tryckfrihetsförordningens och yttrandefrihetsgrundlagens tillämpningsområde – barnpornografifrågan m.m.*
- Bet. 1998/99:KU4 *Tryckfrihetsförordningens och yttrandefrihetsgrundlagens tillämpningsområde – barnpornografifrågan m.m. (vilande grundlagsförslag och följdlagstiftning)*

Rättsfall

- NJA 1981 s. 444
NJA 1983 s. 425
HD mål nr. B 4644-01
- RH 1996:87
RH 2001:30
- Alingsås Tingsrätt mål nr. B 1066-02
Borås Tingsrätt mål nr. B 162-02
Vänersborgs Tingsrätt mål nr. B 1218-99

Litteratur

- Hagner, Christina *Rätten att kränka ett barn*, 1 uppl. Ordfronts förlag, Kungälv 1995
- Hoflund, Olle *Narkotikabrotten. En straffrättslig studie*, 3 uppl. Juristförlaget JF AB, Stockholm 1998
- Holmqvist, Lena m.fl. *Brottsbalken. En kommentar Del 1 och 2*, 8 uppl. Norstedts Juridik AB, Göteborg 2000
- Jenkins, Philip *Beyond tolerance. Child pornography on the Internet*, New York University press 2001
- Leijonhufvud, Madeleine/
Wennberg, Suzanne *Straffansvar*, 5 uppl. Norstedts Juridik AB, Stockholm 1997
- Martens, Peter L. *Pedofili, barnpornografi och sexuella övergrepp mot barn*, Norstedts Tryckeri AB, Stockholm 1998
- Nordborg, Gudrun *Makt och kön: 13 bidrag till feministisk kunskap*, Östlings bokförlag, Stockholm 1997
- Strömberg, Håkan *Tryckfrihetsrätt*, 12 uppl. Studentlitteratur, Lund 1997
- Svedin, Carl Göran/Back, Kristina *Barn som inte berättar. Om att utnyttjas i barnpornografi*, 1 uppl. ScandBook, Falun 1996
- Svedin, Carl Göran/Banck, Lena *Sexuella övergrepp mot flickor och pojkar*, Studentlitteratur, Lund 2002

Artiklar och tidskrifter

- Arrbäck, Gunnel *Barnpornografi och yttrandefrihet*, Upsala Nya Tidning 1994-03-16
- Bodin, Christina *Få sexövergrepp mot barn begås av pedofiler*, Göteborgs Posten 2002-08-29
- Freivalds, Laila *All barnporr kan förbjudas*, Gefle Dagblad 1998-01-04
- Funcke, Nils *Regeringen inför censur*, Sydsvenska Dagbladet 1997-12-21
- Hellsvik, Gun *Regeringen struntar i grundlagen*, Smålandsposten 1997-12-27

Ledare	<i>Förbud enda rätta beslutet</i> , Gefle Dagblad 1997-08-21
Ledare	<i>Rör inte gränsen för yttrandefrihet</i> , Norrköpings Tidningar 1997-10-30
Leijonhufvud, Madeleine/ Warling-Nerep, Wiweka	<i>Hur man fredar barn</i> , Svenska Dagbladet 1996-09-29
Lenken, Peter/Liljenberg, Anna	<i>Härvan avslöjades av en lump</i> , Göteborgs- Posten 2002-10-06
Lenken, Peter	<i>Pedofilhärvan växer ytterligare</i> , Göteborgs-Posten 2002-10-10
Olsson, Anders K.	<i>Principerna är till för oss andra</i> , Svenska Dagbladet 1996-12-06
Storm, Karin	<i>Konstnärer har ansvar</i> , Göteborgs-Posten 1998-10-19
Söder, Karin m.fl.	<i>Barnpornografi är inte yttrandefrihet</i> , Expressen 1994-04-11
Thurdin, Görel	<i>Lagförslag om barnporr stoppar inte journalistik</i> , Norrköpings Tidningar 1997-10-30
Träskman, Per Ole	<i>Går det att tygla lustan? Om straffbar pornografi, pedofili och prostitution</i> , JFT 1998 s.366
Warling-Nerep, Wiweka	<i>Barnpornografi – är det verkligen ett bruk av yttrandefrihet?</i> JT 1996/97 s. 1110-1116
Wong, Christoffer	<i>Innehav av barnpornografi</i> , JT 1998/99 s. 596-619

Hemsidor

www.bra.se

Brottsförebyggande rådets hemsida